

Economisch-Statistische Berichten

Kindertal in Duitsland

★

Prof. Dr. B. Schendstok

Belastingvoorzieningen in de politiek
tot beperking van de bestedingen

★

J. Hasper

Kredietwaardigheid van de gemeenten

★

J. de Wit

De omvang der ziekenfondsverzekering

★

C. Vermey

De vrachtenmarkt in het eerste
halfjaar 1957

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2093

WOENSDAG 7 AUGUSTUS 1957

HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVERZEKERINGEN, N.V.

Anderhalve Eeuw
Levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Heerengracht 475, Tel. 49100
AMSTERDAM-C.

HEAD-OFFICE FOR CANADA
330 Bay Street
TORONTO 1

Maandblad

EKONOMI DAN KEUANGAN INDONESIA
(ECONOMIE EN FINANCIËN)

Uitgave in samenwerking met Nationaal Planning Bureau, Ministerie van Financiën en de Economische Faculteit van de Universiteit Indonesia.

Redactie: R. H. Djuanda, S. I. Djajadiningrat, A. Kraal, Loekman Hakim, Oey Beng To en Sumitro Djojohadikusumo.

Abonnementsprijs: Rp. 60 per jaar, welke voor abonnees in Nederland kan worden betaald door overmaking aan de Bank Indonesia Amsterdam op rekening van de Jajasan Penerbitan Ekonomi dan Keuangan, Djakarta, van een bedrag ad N.f. 20 per jaar.

Adres Redactie: **Djalan Langsat I no. 22**
Kebajoran Baru
Djakarta - Indonesia.

Adres Administratie: **d/a P. T. Pembangunan,**
Gunung Sahari nr. 84
Djakarta - Indonesia.

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam

verlenen gaarne hun
goede diensten, o.m.
bij het

kiezen van beleggingen
sluiten van auto-, w.a.,
fraude- en berovings-
verzekeringen

ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: **Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.**
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: **R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.**

Redactie-adres voor België: **Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.**

Abonnementen: **Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.**

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400).* Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.*

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Kindertal in Duitsland

Teneinde inzicht te verkrijgen in de mate, waarin zich gedurende de achter ons liggende vijftig jaren in Duitsland veranderingen hebben voorgedaan in de getalsverhoudingen tussen gezinnen zonder, met weinig en met veel kinderen, heeft het „Statistisches Bundesamt” op basis van gegevens van volkstellingen nagegaan hoeveel kinderen uit in resp. 1900, 1908/12, 1921 en 1930 gesloten huwelijken werden geboren. Het betreft hier dus „huwelijksjaargangen”, waarvan ten tijde van het onderzoek op biologische gronden mocht worden aangenomen, dat geen uitbreiding van het kindertal meer zou plaatsvinden. Voorts is aan de hand van een door Louis Henry in 1953 ontwikkelde methode een poging gedaan te berekenen, welke kindertallen onder de in 1955 geldende omstandigheden uit huwelijken te verwachten zijn. De door het „Statistisches Bundesamt” gevolgde methode — die wij hier overigens laten rusten — en de resultaten van het onderzoek zijn gepubliceerd in „Wirtschaft und Statistik” van mei jl.

Karakteristiek voor de ontwikkeling gedurende de onderzochte periode is de sterke toeneming der huwelijken, die kinderloos gebleven zijn, dan wel het leven aan één of twee kinderen hebben geschonken. Van de in 1900 in het huwelijk getreden vrouwen bleef nog geen 10 pCt. kinderloos; voor de huwelijksjaargang 1930 was dit percentage reeds

aangegroeid tot 18 en van de vrouwen, die thans op het moment van hun echtverbintenis nog geen 45 jaar zijn, wordt verwacht, dat 27 pCt. kinderloos zal blijven. Het relatief aantal huwelijken met één of twee kinderen is gedurende de laatste vijftig jaren ongeveer verdubbeld en dat der echtverenigingen met drie kinderen is praktisch gelijkgebleven. Het relatief aantal kinderrijke gezinnen is, naar uit het voorgaande voortvloeit, sterk afgenomen: van de in 1900 gehuwde vrouwen had meer dan de helft vier kinderen of meer; in 1930 was dit aandeel al gedaald tot rond 20 pCt., terwijl het onder de thans geldende om-

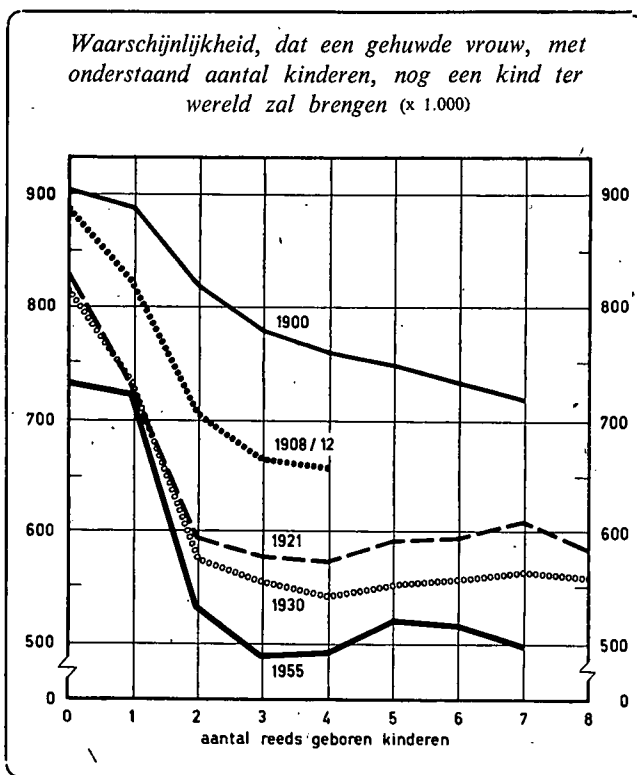
standigheden nog maar 14 pCt. zal bedragen. Als gevolg van deze ontwikkeling is het gemiddeld aantal kinderen teruggelopen van 4,2 in 1900 tot ongeveer de helft daarvan in 1930. Voor de toekomst wordt het aantal becijferd op 1,8.

Van de veranderingen, die zich hebben voltrokken, geeft nevenstaande grafiek, die voor de diverse huwelijksjaargangen de mate van waarschijnlijkheid, dat een vrouw met een gegeven aantal kinderen nog een kind ter wereld zal brengen, illustreert, een duidelijk beeld. Hieruit blijkt nl., dat voor 1.000 vrouwen uit de huwelijksjaargang 1900 de

waarschijnlijkheid minstens één kind, of na de geboorte van het eerste nog een tweede kind te krijgen 903, resp. 809 bedroeg en die om na het tweede nog een derde kind ter wereld te brengen 819. Uit de geleidelijke daling der gezinsvermeerderingslijn van het begin dezer eeuw kan, aldus genoemd blad, worden geconcludeerd, dat toentertijd slechts in relatief weinig gevallen bewuste geboorteregeling werd toegepast.

Bij de latere generaties daarentegen is, onder invloed van een veranderde instelling t.a.v. het kindertal, een veel sterkere daling der gezinsuitbreidingslijn waar te nemen. Opvallend hierbij is, dat de lijnen der huwelijksgeneraties van 1921 en 1930, alsmede de lijn voor het jaar 1955 — zulks in tegenstelling tot die van 1900 — van het vierde kind af

niet meer dalen, maar zelfs voor een deel een stijging te zien geven. Zo was voor een in 1921 of 1930 gehuwde vrouw met vijf kinderen de kans om een zesde kind te krijgen groter dan die voor een vrouw met drie kinderen om een vierde ter wereld te brengen. De verklaring voor dit verschijnsel moet worden gezocht in het feit, dat het relatief aantal der huwelijken, die geboorteregeling toepassen, onder de grote gezinnen kleiner is dan onder de gezinnen met een gering kindertal, zodat ten slotte alleen die huwelijken waarin geen geboorteregeling wordt toegepast, overblijven.

INHOUD

	Blz.
Kindertal in Duitsland	623
Belastingvoorzieningen in de politiek tot beperking van de bestedingen, door Prof. Dr. B. Schendstok	624
Kredietwaardigheid van de gemeenten, door J. Hasper	630
De omvang der ziekenfondsverzekering, door J. de Wit	632
De vrachtenmarkt in het eerste halfjaar 1957, door C. Vermey	635

Boekbespreking:

	Blz.
H. W. Vermeulen en H. G. M. Wardenier: Vrijstellingen en teruggaaf van invoerrecht en Teruggaaf van omzetbelasting bij uitvoer, bespr. door Drs. B. W. Buenk	637
Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet	637
Notities:	
Inkomens van Franse ouden van dagen	627
Exportkredietverzekering	629
Statistieken	638

De wetgever heeft de fiscale voorzieningen in verband met de bestedingsbeperking in twee etappen getroffen: men kan spreken van de december-maatregelen — die formeel niet tot het fiscale programma, dat tot bestedingsbeperking moet leiden, behoren — en de juli-maatregelen. Daarnaast heeft de Minister van Financiën nog maatregelen — door schrijver de februari-maatregelen genoemd — getroffen, die de strekking hebben om verschuldigde belasting sneller te doen binnenkomen. Schrijver bespreekt uitvoerig de diverse maatregelen. Hij komt tot de conclusie, dat het geheel van maatregelen en andere veranderingen op belastinggebied kan worden gezien als een samenstel, dat in de geringst mogelijke mate zal leiden tot verdere prijsstijgingen en voorts als een geheel waarover niemand, die realistisch denkt, helemaal ontevreden zal zijn, maar ook niemand geheel tevreden.

In dit weekblad zijn al verscheidene artikelen gewijd aan de „bestedingsbeperking”; de fiscale voorzieningen zijn daarbij echter, naar het oordeel van de Redactie, nog niet voldoende belicht. Vandaar dit artikel.

De wetgever heeft zijn fiscale maatregelen in twee etappen getroffen: men kan spreken van de december-maatregelen (die intussen slechts in geringe mate met de bestedingsbeperking in verband staan) en van de juli-maatregelen. Daarnaast heeft de Minister van Financiën nog enige maatregelen getroffen waar de wetgever niet aan te pas behoefde te komen, en wel maatregelen die de strekking hebben om verschuldigde belasting sneller te doen binnenkomen. Ik kan niet ver mistasten als ik deze maatregelen de februari-maatregelen noem.

De februari-maatregelen.

Aan een deel van de februari-maatregelen, die in dit artikel het eerst aan de orde worden gesteld, is reeds een beschouwing gewijd door de heer B. W. Buenk, ec. drs., in het nummer van 15 mei 1957 (‘s Rijks kas en de Uwe’). Zij liggen enigszins in dezelfde lijn als de maatregelen ten aanzien van de vennootschapsbelasting, getroffen bij beschikking van 19 oktober 1955, Stcrt. 204, met dien verstande, dat evenbedoelde beschikking een daad van gedelegeerde wetgeving inhield, terwijl de februari-maatregelen formeel niets anders zijn dan interne aanwijzingen, aan de belastingdienst verstrekt, waaraan aanvankelijk zelfs geen ruchtbaarheid is gegeven. Zij beogen, dat de voorlopige aanslagen in de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting sneller worden opgelegd, en dat in een groter aantal gevallen dan tot dusver de loonbelasting en de omzetbelasting per maand in plaats van per kwartaal moet worden afgedragen, onderscheidenlijk betaald.

Versnelde inning van belastingen is zelden tijdelijk: de fiscus zit er meestal voorgoed aan vast. Want als de liquiditeit van de Schatkist weer eens zodanig verbetert, dat de versnelde inning weer kan worden „teruggedraaid”, zal de volksvertegenwoordiging doorgaans veel sterker aandringen op belastingverlaging dan op tragere inning. Slechts indien een wenselijke belastingverlaging niet tijdig genoeg kan worden tot stand gebracht en in werking gebracht ook wat het betalingsaspect betreft, ligt een vertraging in de

Belastingvoorzieningen in de politiek tot beperking van de bestedingen

belastinginning binnen het veld der waarschijnlijkheden. En dan kan de budgettaire techniek der jaartoerekening van de belastingopbrengst („kasstelsel of iets anders?”) ook nog meespreken, zij het slechts uit overwegingen van parlementaire tactiek.

In de praktijk moge een maatregel tot versnelling van de belastinginning een „eenmalig” karakter hebben, dat neemt niet weg dat hij er duurzaam toe leidt dat toe- en afnemingen in de belastingopbrengst zich in het vervolg sneller zullen uitdrukken in de kaspositie van de Staat. Dit effect is blijvend en geenszins onbelangrijk. Een ander, niet te verwaarlozen effect is, dat de tegoeden van particulieren en ondernemingen bij girodiensten, spaarbanken en handelsbanken gedurende geruime tijd lager zullen zijn dan zij geweest zouden zijn zonder de versnellingsmaatregel. Dit moet van invloed zijn op de beleggingen van de genoemde instellingen, en dus op de plaatsbaarheid van schatkistpapier (en zelfs van obligaties). Men mag de verbetering van de liquiditeitspositie van de Schatkist als gevolg van de versnelde inning dus niet zo maar aflezen uit de stroom der belastinggelden: een liquiditeitsafnemings van de Schatkist op niet-fiscaal gebied staat er tegenover, maar de grootte daarvan laat zich uitermate moeilijk schatten ¹⁾.

Het kwantitatieve bruto-effect van de versnelde inning laat zich nog slechts ten dele onderkennen. Wat de loonbelasting betreft, onderstel ik op grond van de staat van de opbrengsten der rijksmiddelen over mei, dat in 1957 circa f. 16 mln. meer zal binnenkomen dan zonder die maatregel het geval zou zijn geweest ²⁾; de maatregel heeft zich reeds doen gevoelen gedurende mei en juni. Voor de omzetbelasting ontbreekt mij thans nog elk gegeven. Wat de inkom-

¹⁾ Ik maak van deze gelegenheid gebruik om er op te wijzen, dat men de postrekeningen van 's Rijks Schatkist en van de comptabelen van de belastingdienst m.i. gerust mag beschouwen als rekeningen tegenover welke saldi geen *belegd* tegoed staat. Het *onbelegde* tegoed bij de P.C.G.D. maakt echter in feite deel uit van het tegoed van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank, behalve voor zover het „in de pijpleiding” zit, d.w.z. de vorm heeft van een vordering van 's Rijks Schatkist op de P.T.T. Versnelde doorstroming van girosaldis van belasting-comptabelen naar de postrekeningen van 's Rijks Schatkist verbetert dus de positie van de Schatkist niet. Anders: de heer Buenk in zijn geciteerde artikel (blz. 385, 2e kolom).

²⁾ De Minister schatte f. 20 mln.

stenbelasting en de vermogensbelasting betreft, laat het zich aanzien dat, afgezien van vertragingen door bijzondere invorderingsmoeilijkheden, in de maanden augustus 1957 tot februari 1958 f. 700 mln. gemiddeld bijna 2 maanden eerder zullen binnenkomen dan anders! (In 1957 kan f. 220 mln. aan inkomsten- en vermogensbelasting meer binnenkomen dan anders ontvangen zou zijn). Die bijzondere invorderingsmoeilijkheden zullen zich stellig voordoen op niet zo geringe schaal, vooral nu de februari-maatregel niet bekend gemaakt is toen hij genomen werd, doch eerst door zijn uitvoering aan het licht is getreden, op een ogenblik waarop al heel wat particuliere bestedingsprogramma's voor de zomermaanden waren komen vast te staan. Een eerdere publikatie zou stellig geleid hebben tot een snellere doorwerking in de reële sfeer van deze financiële maatregel.

De december-maatregelen.

De december-maatregelen behoren formeel niet tot het fiscale programma dat tot bestedingsbeperking moet leiden. Men zal zich herinneren, dat per 1 januari 1957 automatisch een einde zou komen aan de vrijstelling van omzetbelasting van suiker en textielproducten, onderscheidenlijk van een importantie van ruim f. 12 mln. en van ruim f. 70 mln. 's jaars; dit laatste bedrag berekend op basis van een bijzonder tarief van 2 pCt. bij toepassing van het cascadesysteem. Het Kabinet had echter besloten te komen met een wetsontwerp, waarbij slechts de eerstgenoemde vrijstelling automatisch zou aflopen (invloed op de suikerprijs ongeveer 3½ cent per kg), terwijl de tweede vrijstelling definitief zou worden; het hierdoor ontstane gat in de belastingmiddelen zou dan moeten worden gedicht door een verhoging van de benzinebelasting (verantwoord onder de invoerrechten) en van de accijns op gedistilleerd. De benzinebelasting werd tijdelijk, nl. van 7 januari 1957 tot 1 januari 1959, gebracht van f. 16,65 per hl op het Belgische peil van f. 24,25 per hl. De zgn. dieselverhoging van de motorrijtuigenbelasting werd eveneens verhoogd, en wel van 1 januari 1957 tot 2 jaar daarna.

De verhoging van de gedistilleerdaccijns, met ingang van 14 januari ll., van f. 475 per hl ad 50 pCt. sterkte tot het met de Benelux-partners als richtniveau overeengekomen bedrag van f. 596,50 werd niet aan een tijdslimiet gebonden.

De belastingen, waarvan hier sprake is, worden budgettair alle volgens het kasstelsel toegerekend. De tijd die gemiddeld verloopt tussen het ontstaan van de belasting-schuld en de betaling is echter bij de onderscheidene hier aan de orde zijnde belastingen niet gelijk (de thans te derven omzetbelasting zou later zijn binnengekomen), en hierdoor ontstaat voor 1957 een extra bate die, evenals de normale opbrengstvermeerdering over een vol jaar, kan worden beschouwd als onderdeel van de fiscale aspecten van de be-

stedingsbeperking. Ziehier de bedragen (in mln. gulden):

	Over een vol jaar	Invloed op begroting voor 1957
Benzinebelasting en dieselverhoging M.B.	120	115
Gedistilleerdaccijns	30	28
Totaal bij gelijkblijvend verbruik, zonder secundaire effecten, en zonder navordering van belasting over voorraden	150	143
Af: wegens verbruiksvermindering en secundaire effecten	35	35
Blijft	115	108
Bij: wegens navordering over voorraden	—	12
Totaal nieuwe belastingbaten	115	120
Af: te derven belastingbaten omzetbelasting textiel, secundaire effecten inbegrepen	70	55
Netto opbrengstvermeerdering	45	65

Was op de tarieven van de verhoogde specifieke belastingen enkel een correctie toegepast in verband met de daling van de koopkracht van de gulden sedert 1950, dan zouden die tarieven met slechts 20 pCt. verhoogd geworden zijn. Dit zou geen voldoende compensatie hebben opgeleverd tegenover de „definitieve” afschaffing van de omzetbelasting op textielproducten. Men mag dus de belasting die thans meer wordt geheven dan de inflatiecorrectie niet ten volle beschouwen als een stuk bestedingsbeperkingspolitiek, doch men moet dat excedent ten dele beschouwen als compensatie en slechts voor de rest (de hierboven gecijferde bedragen) als een anticipatie op het verdere programma der bestedingsbeperking.

Prelude op de juli-maatregelen.

Op 15 februari 1957 diende het Kabinet bij de Tweede Kamer een „Nota inzake beperking van de bestedingen” in, die reeds de „juli-maatregelen” aankondigde, maar die op belastinggebied nog twee andere onderwerpen aanroerde. In de eerste plaats zou een prijsstijging van tabaksfabrikaten per 1 maart 1957 (gevolg van stijging van grondstofprijzen) automatisch leiden tot een hogere opbrengst van tabaksaccijns en omzetbelasting op tabaksfabrikaten van rond f. 44 mln. Het Kabinet, dat aanvankelijk f. 75 mln. meer uit de indirecte belastingen ³⁾ had willen halen, meende nu met f. 31 mln. 's jaars te kunnen volstaan, waarvan dan f. 24 mln. uit de omzetbelasting zou komen en f. 7 mln. uit een verminderde rijksuitkering aan de gemeenten en provinciën wegens een reeds vroeger ontstane derving van personele belasting. Bedoelde rijksuitkering is ontstaan bij een tariefsverlaging van de personele belasting.

³⁾ Onder indirecte belastingen moeten in dit verband worden verstaan de belastingen, die naar haar aard in de eerste plaats een prijseffect (in tegenstelling tot een inkomenseffect) hebben. Normaliter behoort ook de personele belasting daartoe.

(Advertentie)

STABEL

Met papier en met plastic geïsoleerde kabels voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie Kabelgarnituren, koperdraad en koperdraadkabel. Staaldraad en staalband.

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK • DELFT

Het tweede punt dat in de bestedingsnota werd aangevoerd, zonder dat een maatregel in uitzicht werd gesteld, was dat van de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting.

Nu op de verbruiker belangrijke additionele lasten zouden komen te rusten via indirecte belastingen, meende het Kabinet dat gezinshuishoudingen verschoond moesten blijven van maatregelen op het gebied van de directe belastingen; de omstandigheid, dat de groep der gezinshuishoudingen juist sinds 1 januari 1957 begonnen was met het betalen van de premie voor de algemene ouderdomsvoorziening heeft bij het bepalen van dat standpunt mede een rol gespeeld: niet iedereen had voor die premie compensatie gevonden in een gestegen inkomen. Zou de consumptie dus in de eerste plaats worden teruggedrongen door indirecte belastingen, de investeringen zouden (behalve door schorsing van de investeringsaftrek) worden teruggedrongen door een (tijdelijke) verhoging van de vennootschapsbelasting. Niet ten onrechte werden de nijvere lichamen als de investeerders bij uitstek beschouwd.

De nota inzake de bestedingsbeperking is een gecompliceerd stuk, omdat zij enerzijds rekening moest houden met het advies van de S.-E.R. over de te treffen fiscale maatregelen (f. 110 mln.), anderzijds de dekking van de uitgaven ingevolge het agrarische programma (f. 90 mln.) niet uit het oog kon verliezen.

De juli-maatregelen.

1. Beperking van de behoefte aan belastingverhogingsmaatregelen door waarschijnlijke huurverhoging.

Zoals de prijsverhoging van de tabaksfabrikanten de belastingwetgever een moeilijkheid heeft bespaard, zo heeft ook de gegronde verwachting dat per 1 augustus 1957 vrijwel alle verhuurders van woningen met gelimiteerde huurprijs de huurprijs zullen verhogen — doorgaans met 25 pCt. ⁴⁾ — de belastingwetgever het nemen van nog meer belastingverhogende maatregelen bespaard. Gegeven de huurverhoging — uitvloeisel van een niet-fiscale maatregel die zich mede tot bedrijfspanden uitstrekt, doch in geringere mate dan bij woningen — gaan de personele belasting (ten laste van de bewoners), alsmede de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting (ten laste van de verhuurders) automatisch meer opbrengen, en zelfs, in het oog van de wetgever, te veel. Vandaar dat de wetgever zelfs maatregelen heeft genomen om die automatische toeneming te beperken, en wel: a) bij de personele belasting, en b) bij de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting (onderscheidelijk bij de wet 31 juli 1957, Stb. 287 en bij die van 26 juli 1957, Stb. 276).

a) *Het verlichten van de personele belasting* is geschied door de belastingvrije huurwaardebedragen te verhogen met 25 pCt. of, in verband met afrondingen, met ruim 25 pCt. In gelijke mate zijn verhoogd de huurwaardebedragen bij of beneden welke de belasting naar de grondslag meubilair niet wordt geheven, alsook de huurwaardegrenzen die bepalend zijn voor het percentage dat als kinder-aftrek wordt afgetrokken van de belasting naar huurwaarde en meubilair. Niemand gaat dus als gevolg van de huurverhoging belasting betalen naar een grondslag waar hij tot dusver buiten viel. Hoewel de huurverhoging eerst met 1 augustus ingaat, zullen de nieuwe bepalingen, alsook de nieuwe huurwaarden, voor de personele belasting gelden voor het gehele belastingjaar dat met 1 juni 1957 is begon-

⁴⁾ Een geringere verhoging is praktisch slechts te verwachten bij woningen, tot stand gekomen ná 1950.

nen. (Voor de inkomstenbelasting over de huurwaarde van de eigen woning geldt dit niet: voor zover de huurwaarde voor de personele belasting ook de maatstaf is voor het gebruiksgenot van de eigenaar, zal deze dus in 1958 over 1957 moeten aangeven $\frac{7}{12}$ van de oude en $\frac{5}{12}$ van de nieuwe huurwaarde). Verwacht wordt, dat de personele belasting, ondanks de bovengenoemde verzachtingen, $\frac{18}{82}$ meer zal gaan opbrengen (voor 1957/58 f. 7 mln.). Van de nieuwe belastingopbrengst zal dus 18 pCt. aan de tegengestelde invloeden van huurverhoging en belastingverzachting kunnen worden toegeschreven. Had de wetgever verder niets bepaald, dan zou die grotere opbrengst ten goede zijn gekomen aan de gemeenten, die gerechtigd zijn tot de hoofdsom van de personele belasting, en van de gemeenten en de provinciën, die opcenten op die belasting heffen en bovendien gerechtigd zijn tot een rijksuitkering sedert, met ingang van 1 januari 1954, de hoofdsom van de personele belasting naar de grondslag huurwaarde is verlaagd van 10 pCt. op $4\frac{1}{2}$ pCt. van de belastbare huurwaarde (met ingang van 1 juni 1956 is dat percentage andermaal verlaagd, en wel tot $4\frac{1}{4}$). De wetgever heeft echter die 18 pCt. overgeheveld van de gemeenten en provinciën naar het Rijk. Door de vermindering van de uitkeringen verkrijgt het Rijk over 1957 een uitgavenbesparing van $\frac{7}{12}$ maal f. 7 mln. = f. 4,1 mln. De kasuitgavenbesparing in 1957 is 40 pCt. van f. 7 mln. = f. 2,8 mln. Een beoordeling van deze maatregel valt buiten het bestek van dit artikel.

b) *Het verlichten van de inkomstenbelasting en van de vennootschapsbelasting voor verhuurders van woningen* heeft plaats gevonden in verband met de blokkering van de helft van de hogere huurpobrenst. Die verlichting bestaat voor de beide belastingen in een vertraging van de belastingheffing, en voor de inkomstenbelasting in het toepassen van het bijzondere tarief (de „gestoldte progressie”) van art. 48 van het Besluit op de Inkomstenbelasting 1941. De ter inschrijving op het Grootboek voor woningverbetering gestorte bedragen zijn wel eerst als huur genoten, doch zij worden, zo de verhuring niet geschiedt in de uitoefening van een bedrijf of praktijk, bij de storting beschouwd als kosten van verwerving. Eerst bij de uitbetaling (nog niet eens bij de deblokkering) worden de op het Grootboek ingeschreven gelden geacht te zijn genoten, te zamen met de bijgeschreven rente. Het genotene geldt dan als opbrengst van het onroerende goed. Geschiedt de verhuring wel in de uitoefening van bedrijf of praktijk, dan wordt het uitstel van belastingheffing bewerkstelligd doordat de belastingplichtige persoon of het belastingplichtige lichaam de vordering op het grootboek (inclusief de bijgeschreven rente) mag waarden op f. 1. Maakt men van deze bevoegdheid gebruik, dan zal bij de uitbetaling (d.i. bij het tenietgaan van de vordering) een winst ontstaan ter grootte van het betaalde bedrag min f. 1. De wet („houdende fiscale voorzieningen in verband met de reservering van gelden voor verbetering van woningen”) bevat in art. 3, leden 2 en 3, ook nog voorzieningen voor het geval dat de inschrijving op het grootboek „verhuist” van bedrijfs- of praktijkvermogen naar privé-vermogen of omgekeerd, dan wel door een lichaam wordt uitgekeerd of in een lichaam wordt ingebracht. Gesteld dat bij zulk een verandering de geldswaarde van de vordering f. 1.000 is, dan wordt bij onttrekking aan bedrijfs- of praktijkvermogen f. 999 als winst beschouwd en f. 1.000 als kosten van verwerving; bij inbreng in een bedrijfs- of praktijkvermogen geldt f. 1.000 als inkomsten uit onroerend goed en f. 999 als bedrijfs- of praktijkverlies.

Behoort de grootboekvordering aan een natuurlijk persoon, maar niet tot zijn privé-vermogen, dan wordt de stille reserve die in de waardering op f. 1 besloten ligt, in de winst opgenomen van de verwerking van de woning of van het bedrijf of van de praktijk. Bij overlijden van de ondernemer wordt de stille reserve eveneens belast, doch de erfgenaam die de vordering in zijn bedrijf of, praktisch inbrengt, kan haar aan het eind van het inbrengjaar voor f. 1 te boek stellen. Wordt de stille reserve een deel van overdrachts- of liquidatiewinst, dan geldt gewoon de „gestolde progressie”; wordt zij deel van overlijdenswinst, dan geldt desverlangd het 20 pCt. tarief. Voor de vennootschapsbelasting geldt bij de uitbetaling van de grootboekvordering uiteraard geen bijzonder tarief; bij de inkomstenbelasting kan steeds een beroep worden gedaan op art. 48 (marginaal belastingpercentage behorende bij het overige inkomen, doch ten minste 20 en ten hoogste 40 pCt.), ongeacht of het uitbetaalde valt in een bedrijfsvermogen, een praktijkvermogen of een privé-vermogen. Voor de heffing van registratierecht wegens de overdracht van onroerend goed en voor de heffing van recht van overgang wegens vererving of schenking van binnenlands onroerend goed dat tot dusver aan een niet-ingezetene toebehoorde, wordt de aan een woning verbonden grootboekinschrijving buiten beschouwing gelaten.

Tenslotte verdient het nog de aandacht, dat voor iedere f. 60 die wordt gedeblokkeerd in verband met verbetering of grootonderhoud aan woningen, daarenboven nog f. 40 wordt gedeblokkeerd voor belastingbetaling, zodat van het totaal ad f. 100 dan f. 40 beschikbaar is voor betaling van inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting, ook indien de te betalen belasting in feite minder dan 40 pCt. bedraagt. Niet onaantrekkelijk is, dat de grootboekrente mede wordt vergoed over het gedeelte van de inschrijving dat bestemd is om te worden vrijgegeven voor belastingbetaling.

Hoewel dit eigenlijk niet tot het onderwerp van dit artikel behoort, zij terloops nog opgemerkt, dat de gedwongen lening die de huurblokkering eigenlijk is, in het geheel van de financiële maatregelen tot bestedingsbeperking zeer wel past. Zij is ook voor de toekomst monetair aanvaard-

baar door de bepaling in de Wet Grootboek woningverbetering, volgens welke betaling bij deblokkering eventueel ook kan geschieden in obligaties van een courant rentetype.

2. De schorsing van de investeringsaftrek. (wet 31 juli 1957, Stb. 288).

De schorsing van de investeringsaftrek is een zeer voor de hand liggende maatregel, indien men om conjuncturele redenen naast de consumptieve bestedingen ook de investeringen meent te moeten beperken. Zoals bekend is, wordt die aftrek sedert enkele jaren verleend indien investeringen in duurzame produktiemiddelen („bedrijfsmiddelen”) zijn gedaan voor meer dan f. 3.000 per boekjaar. Tegenover de investeringsaftrek staat, ter voorkoming van misbruik, een desinvesteringsbijtelling, indien voor meer dan f. 3.000 per boekjaar bedrijfsmiddelen zijn vervreemd, ter zake waarvan investeringen zijn gedaan in een *tijdvak* waarvoor de investeringen begunstigd zijn (óf de investering werkelijk tot aftrek heeft geleid, doet niet ter zake, doch het cumulatieve bedrag van de bijtellingen kan niet stijgen boven het cumulatieve bedrag van de aftrek). Investering (= bestelling) leidt tot aftrek van 4 pCt. van het geïnvesteerde bedrag in het jaar van investering en in de vier volgende jaren, zonder dat die aftrek invloed heeft op de fiscale boekwaarde. De schorsing van de investeringsaftrek brengt teweeg dat investeringen, gedaan na 5 november 1956, doch vóór 1 januari 1958, voor de investeringsaftrek voorgoed buiten beschouwing blijven.

Desinvestering leidt normaal tot een bijtelling van 4 pCt. van de overdrachtsprijs in het jaar van desinvestering en in de vier volgende jaren, zonder dat die bijtelling invloed heeft op enige boekwaarde. De schorsing brengt uiteraard teweeg, dat vervreemding van bedrijfsmiddelen waarin geïnvesteerd is tussen 5 november 1956 en 1 januari 1958 niet tot enigerlei bijtelling leidt. Bovendien leidt geen enkele desinvestering in die periode tot bijtelling, behalve indien de desinvestering hierin bestaat, dat een bestelling, voordien gedaan, in die periode wordt geannuleerd, of indien een zelfgebouwd „bedrijfsmiddel” waarvoor aftrek kon worden genoten wordt vervreemd gedurende die periode zonder in dienst gesteld te zijn geweest.

Gedurende de schorsingsperiode loopt de aftrek wegens vroegere investeringen gewoon door; hetzelfde is het geval met de bijtellingen wegens vroegere desinvesteringen. Het inkomenseffect van de schorsing openbaart zich verspreid over de periode tot 1962; het aankondigingseffect doet zich uitsluitend tijdens de schorsing gelden.

Een belangrijke vraag, die het eerst door de S.-E.R. is opgeworpen, is, of de schorsing betrekking moest hebben op alle tot dusverre begunstigde soorten investeringen (uitgesloten waren reeds: ongebouwde eigendommen, woonhuizen, en voorwerpen van geringe waarde, welker aanschaffing of voortbrenging gewoonlijk tot de lopende bedrijfs- of beroepsuitgaven wordt gerekend, alsmede effecten, die weliswaar niet tot de investeringsgoederen maar wel tot de „bedrijfsmiddelen” kunnen behoren), dan wel slechts op die welke voor het nationaal-economische bestel niet van wezenlijke betekenis zijn. De S.-E.R. beval aan, de mogelijkheid van een praktische uitvoerbaarheid. Reeds in de nota betreffende de bestedingsbeperking wees het Kabinet elke differentiatie van de hand. „Praktisch hanteerbare criteria kunnen hier niet worden gegeven zonder een fiscaal onverantwoorde discriminatie”. De S.-E.R. had bij zijn schatting van het effect van de schorsing voor-

Inkomens van Franse ouden van dagen

Van 1,4 mln. alleenstaande Fransen boven de leeftijd van 60 jaar beschikten — volgens een steekproefonderzoek van het „Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques” — meer dan 0,5 mln. over een inkomen van minder dan Ffr. 100.000 per jaar (ca. Ffr. 8.300 per maand); 400.000 personen hadden een inkomen boven Ffr. 200.000 per jaar, terwijl slechts 140.000 personen in deze categorie een jaarlijks inkomen boven Ffr. 350.000 genoten.

Van de echtparen boven 60 jaar — waarvan er 925.000 in het onderzoek waren betrokken — had ca. 40 pCt. een inkomen beneden Ffr. 200.000 per jaar, 30 pCt. een jaarlijks inkomen tussen Ffr. 200.000 en Ffr. 350.000 en de overige 30 pCt. daarboven. Het aantal op grond van hun economisch zwakke positie ondersteunden beliep tussen de 450.000 en 500.000 personen, waarvan 78 pCt. vrouwen en 22 pCt. mannen.

zichtigheidshalve rekening gehouden met een zekere mate van differentiatie, en had derhalve het financiële effect van de schorsing geschat op gemiddeld f. 50 mln. 's jaars; het Kabinet kon na zijn beslissing om niet te differentiëren komen tot f. 75 mln. In de volksvertegenwoordiging is nog sterk gepleit voor een uitzondering ten gunste van (zee-)scheepvaart en luchtvaart, die met sterke internationale concurrentie te kampen hebben („flags of convenience” bij een deel van de zeescheepvaart werden daarbij gehesen ter adstructie), en een vergelijking werd gemaakt met het Verenigd Koninkrijk, waar in februari 1956 de investeringsaftrek was geschorst, maar waar hij voor de zeescheepvaart nog in werking is. Het Kabinet meende dat vergelijkingen met het buitenland niet opgaan, wat het Verenigd Koninkrijk betreft reeds hierom niet, omdat men aldaar de vervroegde afschrijving niet (meer) kent, terwijl die hier te lande nog steeds bestaat.

Het vermelden van de vervroegde afschrijving voert de gedachten als vanzelf naar een ander onderwerp, dat voor de investeringen van tamelijk groot belang is: volgens de bestaande wettelijke bepalingen zal die vervroegde afschrijving niet meer kunnen worden toegepast voor investeringen die na 31 december 1957 tot stand komen. Kabinet en volksvertegenwoordiging waren het er over eens, dat vóór die datum nader beraad nodig is zowel over de verlenging van voormelde termijn en het percentage van de vervroegde afschrijving, als over het lot van de investeringsaftrek na voormelde datum.

Bij die beslissing zal men er goed aan doen te bedenken dat de investeringsaftrek in wezen is een — aan de beginselen van de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting volkomen vreemd — belastingvrij subsidie, dat groter wordt naarmate het inkomen, onderscheidenlijk de winst, groter is, en dat bij de inkomstenbelasting kan oplopen van nihil tot 70,5 à 72,5 pCt. en bij de vennootschapsbelasting van 40 tot 43 pCt. Bij deze percentages is met de betekenis van de belastingvrijdom van het subsidie nog geen rekening gehouden; neemt men die wel in aanmerking, dan komt men tot percentages van 0 à 239 tot 264, onderscheidenlijk $66\frac{2}{3}$ à 75. De investeringsaftrek kan dus een bijzonder krachtige stimulans zijn, maar zij kan, vooral bij hoge inkomens, geredelijk leiden tot weinig rendabele investeringen. In een periode van hoge conjunctuur zal de schorsing dan ook vooral leiden tot het achterwege blijven van de minst verantwoorde investeringen: de meest verantwoorde zullen er toch wel komen. Dit althans was de gedachtengang van het Kabinet.

De belastingopbrengst voor 1957 zal, naar in de parlementaire stukken geraamd werd, f. 30. à 35 mln. toenemen door de schorsing.

3. *Maatregelen op het gebied van de omzetbelasting* (wet van 31 juli 1957, Stb. 283).

Deze, geldende van 1 augustus 1957 tot en met 31 juli 1959, bestaan in:

- a. verhoging van het „tussentarief” van 8 pCt. tot 10 pCt. behalve voor gedistilleerd, dat reeds door een accijnsverhoging is getroffen (grotere jaaropbrengst f. 6 mln.);
- b. verhoging van het weledatarief van 15 pCt. tot 18 pCt., behalve voor automobielen en motorrijtuigen, omdat de benzinebelasting reeds is verhoogd (f. 3 mln.);
- c. het overbrengen van het 5 pCt. tarief naar het 15 pCt. tarief van nieuwe banden voor personenauto's en motorrijwielen (f. 12 mln.);
- d. het overbrengen van radiotoestellen, televisie-

toestellen en bier naar het 10 pCt. tarief (f. 3 mln.). Navordering over voorraden bij handelaren is mogelijk, tenzij het na te vorderen bedrag beneden f. 50 zou blijven. Totale meeropbrengst per jaar f. 24 mln.; meeropbrengst voor 1957 f. 5 mln.

4. *Tijdelijke verhoging van de vennootschapsbelasting* (wet van 31 juli 1957, Stb. 286).

Aangezien het hier niet de plaats is om uit te weiden over belastingtechnische details, wordt bij hetgeen volgt uitsluitend rekening gehouden met boekjaren van 12 maanden. Men kan dan zeggen, dat de vennootschapsbelasting wordt verhoogd voor de jaren 1957 en 1958, in die voege dat voor elke maand die in een van die beide kalenderjaren valt, de belasting wordt verhoogd met $\frac{1}{3}$ pCt. Voor een boekjaar dat geheel binnen die periode valt, is de tariefverandering dus als volgt:

eerste f. 40.000: percentage komt van 40 op 44;
volgende f. 10.000: percentage komt van (40 plus 15) op (44 plus 15);
derhalve:
eerste f. 50.000: percentage komt van 43 op 47 (= 1,093 maal 43).

Van f. 50.000 af blijft het tarief strikt proportioneel en het percentage gelijk aan dat hetwelk van de eerste f. 50.000 wordt geheven (was 43, wordt 47); het tarief blijft dus degressief en de degressiegrens blijft f. 50.000.

Lichamen die van de degressie niets bespeuren omdat hun belastbaar bedrag f. 50.000 of meer bedraagt, moesten om f. 100 beschikbaar te hebben voor uitdeling of reservering, f. 175,44 verdienen. Dit laatste bedrag wordt voor 1957 en 1958 f. 188,68 of $7\frac{1}{2}$ pCt. meer. Lichamen die gewoon waren rente van eigen vermogen in de kostprijs te berekenen met een belastingmultiplicator van 1,7544 zullen voor de kostprijsberekening de tot dusver berekende rente moeten vermenigvuldigen met 1,075. Leden van de Eerste Kamer hebben hierin een gevaar voor belastinginflatie gezien. Minister Hofstra antwoordde in de M.v.A. dat, zo de tariefswijziging al „— hetgeen niet met enige zekerheid valt vast te stellen — invloed zal hebben op de kostprijzen van... produkten of dienstverleningen, die werking toch in ieder geval ver overtroffen wordt door haar betekenis als onderdeel van het geheel van maatregelen tot beperking van de bestedingen”. Hij had ook kunnen zeggen dat een fiscale prijsverhoging één van de middelen tot bestedingsbeperking is, zo die verhoging maar geen aanleiding geeft tot uitzetting van de uitgaven van de Overheid.

Zowel van de vennootschapsbelasting als van de inkomstenbelasting gaan onderscheidene beletselwerkingen uit, en een te groot onderscheid in de totaliteit van die beletselwerkingen kan een voorkeur doen ontstaan voor bepaalde typen ondernemingsvormen. Er moet dus een globaal evenwicht zijn tussen die beletselwerkingen. De vraag, of de verhoging van de vennootschapsbelasting verstoring of veeleer gunstig zal werken op dat evenwicht, is tijdens de parlementaire behandeling mede aan de orde geweest. De Minister meende, dat op dit punt iedere adstructie met cijfers tekortschiet, maar dat men er op moet letten of, als algemeen verschijnsel, niet onbetekenende aantallen ondernemingen, die naar aard en omvang in de ene rechtsvorm thuisbehoren, het fiscale regime van de andere sector blijken te verkiezen. En dan meende de Minister tot dusver nog veeleer een trek van de persoonlijke naar de onpersoonlijke ondernemingsvormen te kunnen onderkennen dan omgekeerd.

De tariefverhoging zou slechts ten halve voorgesteld zijn geworden, indien de landbouwpolitieke maatregelen niet in de lucht hadden gezeten. Dit heeft in de volksvertegenwoordiging stemmen doen opgaan ten gunste van de gedachte dat het andere, „bestedingsbeperkende”, gedeelte van de tariefverhoging vervangen zou moeten worden door een blokkering, hetzij in deze zin dat de later te deblokken halve verhoging door het desbetreffende lichaam zou kunnen worden aangewend tot het betalen van belasting, hetzij in deze zin dat de wetgever dat deel van de voorgenomen verhoging zou vervangen door het invoeren van belastingvrije conjunctuurreserves. Een dergelijke, zij het niet overdraagbare, gedwongen lening beschouwde het Kabinet echter evenmin als de conjunctuurreserves als iets dat in wezen een offer betekent, en het gehele belastingprogramma moest worden gezien als een evenwicht van offers. Het bleef dan ook bij de oorspronkelijke regeringsvoorstellen.

Deze voorstellen hebben niet geleid tot een verandering in de bijzondere tarieven waarmee de „nieuwe onbelaste reserve” wordt getroffen voorzover zij vrijwillig gedeeltelijk (40 pCt.) of geheel (30 pCt.) aan de winst wordt toegevoegd.

De financiële betekenis van de tariefverhoging wordt getaxeerd op f. 100 mln. 's jaars; het effect op de begroting voor 1957 op f. 60 mln. Het verschil is een comptabele toerekeningskwestie: wie hierin geïnteresseerd is, raadplege art. 20 van de Comptabiliteitswet en art. 8 der Achtste Aanvullingsbeschikking Vennootschapsbelasting 1942.

Exportkredietverzekering

Op de onlangs te Edinburgh gehouden jaarlijkse vergadering van de „International Union of Credit Insurers” werd een vastberaden houding aangenomen tegen het afsluiten van exportkredietverzekeringen in die gevallen waarin importerende landen hierdoor in staat gesteld zouden worden kredieten van langere duur op te nemen bij hun overzeese leveranciers, aldus „The Economist” van 29 juni jl. De krediettermijnen die worden nagestreefd door sommige landen zijn dikwijls langer dan die welke algemeen worden geaccepteerd door de assuradeuren van exportkredieten en de „Union” is niet van zins voor deze aandrang te zwichten. Zo heeft India onlangs aangekondigd dat voor een uitgebreide groep duurzame produktiemiddelen alleen importvergunningen afgegeven zouden worden, indien de importeur een zevenjarig exportkrediet bij de leverancier wist te bedingen. Weliswaar kan de leverancier de beslissing t.a.v. de krediettermijn zelf nemen, doch hij weet nu dat hij het krediet dan eventueel niet zal kunnen verzekeren. Op bovengenoemde vergadering werd de „Export-Import Bank” als „associate member” tot de „Union” toegelaten. Krachtens haar werkterrein komt de „Export-Import Bank” niet in aanmerking voor het gewone lidmaatschap; het belang van haar „associate membership” is echter dat verwacht kan worden dat zij zich nog nauwer zal aansluiten bij de door de „Union” voor de krediettermijnen aangelegde maatstaven, voor zover de transacties van de bank op het door de „Union” bestreken gebied liggen.

Nog iets over de personele belasting.

Bij de discussies is de vraag, of de personele belasting moet worden gehandhaafd, andermaal aan de orde geweest. Zij die geneigd waren die vraag ontkennend te beantwoorden en daarom tegen „verhoging” waren, meenden o.â. : 1e dat de personele belasting, gelet op het bestaan van de omzetbelasting, niet meer in ons belastinggeheel past; 2e dat de perceptiekosten van deze belasting onevenredig hoog zijn.

Het eerste argument gaat slechts op, indien men de verhuurders van woningen in de omzetbelasting betreft terzake van de ontvangen huren (technisch ook al niet eenvoudig!), en zulks naar het dienstentarium van 4 pCt. van de volle huur. De Minister verklaarde van mening te blijven (M.v.A. Eerste Kamer), „dat ook thans nog aan de personele belasting een eigen plaats in het belastingstelsel toekomt, zij het ook een meer bescheiden plaats dan weleer”. „Ervan uitgaande, dat het woongenot, voor zover dit boven een bepaald noodzakelijk minimum uitgaat, wel degelijk een object voor een verteringsbelasting vormt, is de ondergetekende van oordeel, dat een zelfstandig bestaan van een personele belasting naast de omzetbelasting verantwoord is, te meer omdat de personele belasting fijner genuanceerde mogelijkheden voor een heffing naar uiterlijke kentekenen van welstand biedt dan de omzetbelasting. Zo is het bij de personele belasting mogelijk een algemeen geldende aftrek wegens een primair woongenot toe te passen, bij welke aftrek met lokale verschillen in huurniveau rekening kan worden gehouden. Is een dergelijke op zichzelf wenselijke differentiatie bij de omzetbelasting reeds moeilijk denkbaar, het rekening houden met een kinderaftrek, zoals de personele belasting doet, moet bij de omzetbelasting uitgesloten worden geacht. Reeds hierom gaat de... gemaakte vergelijking tussen het tarief van de personele belasting” (t.w. bij 200 procenten $12\frac{3}{4}$ pCt.) „en het voor diensten geldende uniforme tarief van 4 pCt. voor de omzetbelasting niet geheel op”.

Het perceptiekosten-argument verliest aan kracht, nu de personele belasting automatisch meer gaat opbrengen; ook de Minister vestigde hier de aandacht op. Bovendien moet men bedenken dat, werd de personele belasting afgeschaft, de heffingskosten van de inkomstenbelasting en, zij het in veel mindere mate, van de omzetbelasting zouden toenemen indien men op den duur een behoorlijk niveau van uitvoering wil handhaven. Een deel van wat ogenschijnlijk perceptiekosten van de personele belasting zijn, behoort dan ook in wezen tot de kosten van controle van andere belastingen.

En overigens: wie zou in ernst het eigen belastinggebied van de gemeenten en de provinciën nog verder willen verkleinen?

Slotbeschouwing.

Neemt men in aanmerking, dat de compensatieloonronde ter gelegenheid van de huurverhoging, bij ongewijzigde tariefschalen van inkomsten- en loonbelasting, de progressie van die belastingen in wezen nog weer iets steiler zal maken, dan kan men het geheel van maatregelen en andere veranderingen op belastinggebied zien als een samenstel dat in de geringst mogelijke mate zal leiden tot verdere prijsstijgingen, en voorts als een geheel waarover niemand die realistisch denkt helemaal ontevreden zal zijn, maar ook niemand geheel tevreden. Kan men van belastingmaatregelen eigenlijk meer verwachten?

Men mag veilig aannemen, dat de gemeenten zullen bezuinigen, zoveel als onder de huidige opvattingen betreffende het voorzieningspeil en de subsidiepolitiek mogelijk is. Het zal echter onmogelijk zijn een sluitende begroting te behouden indien het gemeentelijke aandeel in de algemene belastingopbrengsten niet ten volle wordt uitgekeerd, de salarissen omhoog gaan, de prijzen stijgen, geen kapitaal meer kan worden opgenomen voor verdere modernisering tot opvoering van de produktiviteit en zelfs bij gelijkblijvende of lagere kapitaalschuld geleidelijk aan meer duur kort geld in de plaats komt van goedkoper lang geld. De kredietwaardigheid van de gemeenten is afhankelijk van en is af te meten naar de goede werking van ons Nederlandse staats- en gemeenterecht. Zou men daarin geen vertrouwen meer mogen hebben, dan komt de kredietwaardigheid in gedrang, maar dan niet alleen die der gemeenten.

Kredietwaardigheid van de gemeenten

Tot voor kort maakte niemand zich druk over de kredietwaardigheid van de gemeenten. Zij werd als vanzelfsprekend aanvaard. Nu de vlottende schuld oploopt hoort men fluisterend vragen: hoe staat het toch met dat krediet? Zijn de gemeenten goed voor het geld? Krijg ik mijn geld terug? Het is wel interessant op deze vragen in te gaan.

Het is treffend, dat deze vragen bij de uitgifte van langlopende leningen niet opkomen. Wanneer een gemeente een lening uitgeeft verschijnt een prospectus, waarin naast gegevens betreffende rente, aflossing, koers en stortingsdatum, bijzonderheden worden vermeld betreffende de grootte van de bevolking, de toestand van het budget, de hoogte van de bedrijfswinsten, de stand van de schulden, de hoogte van de belastingen en de uitkeringen uit het Gemeentefonds. In gewone tijden zijn deze gegevens gewoonlijk voor het publiek voldoende om op de lening in te schrijven.

Ik heb in het vakblad voor de Nederlandse Spaarbank van december 1948 al eens uiteengezet hoe weinig houvast men aan deze gegevens eigenlijk heeft. Om de lezer de moeite van het opslaan van dat artikel te besparen wil ik, heel in het kort, vermelden, dat het eindcijfer van een begroting geen aanwijzing geeft omtrent de werkelijke grootte van het gemeentelijke budget en dat zelfs uit een vergelijking van de eindcijfers van opeenvolgende begrotingen geen reële conclusie omtrent de gang van zaken in het gemeentelijke beheer kan worden getrokken. Dit is ook te begrijpen als men in het oog houdt, dat in de hoofdbegroting niet de gegevens van de afzonderlijke bedrijfsbegrotingen worden verwerkt, doch slechts de uitkomsten daarvan. Bij het eindcijfer van de generale begroting zou men ruwweg (er zijn nl. correcties nodig voor bijv. rente en aflossing) de totalen van de diverse bedrijfsbegrotingen kunnen optellen om de omvang van het gemeentelijke budget te leren kennen. Voor een gemeentelijk energiebedrijf, een havenbedrijf, een reinigingsdienst in een grote stad zijn dat geen te verwaarlozen bedragen. De moeilijkheid in een vergelijking van de uitkomsten van een reeks van jaren blijkt o.a. uit het feit, dat een saldo van een verliesgevend vervoerbedrijf als een uitgaaf op de begroting verschijnt, zodat een tariefsverhoging, dus een hogere ontvangst, in de begroting, resp. rekening, tot uitdrukking

komt als een lagere uitgaaf, nl. een minder verlies. Voorts worden grove fouten gemaakt bij het uitdrukken van de uitgaven wegens rente en aflossing in een percentage van het eindcijfer van de begroting; nog groter dwaalspoor wordt gevolgd indien men de schuld per hoofd der bevolking met die van andere gemeenten of het Rijk vergelijkt. Men denke alleen reeds aan de omstandigheid, dat een belangrijk deel der schuld is geïnvesteerd in bedrijven, die hun produkten in wijde omtrek leveren.

Het heeft weinig zin op een en ander nader in te gaan door aan te geven, hoe belangstellende beoordelaars deze fouten kunnen vermijden. Voor het vaststellen van een norm voor de kredietwaardigheid of voor het inschrijven op een lening hebben die gegevens geen betekenis. Dertig jaar geleden, toen de gemeenten nog een eigen belastinggebied van betekenis hadden en ook overigens een zelfstandiger bestaan voerden dan tegenwoordig, zou op deze aspecten misschien wat dieper kunnen worden ingegaan; het zwaartepunt ligt thans in ieder geval elders.

Een belangrijk gegeven zou kunnen zijn het gemeentelijke bezit, het totaal aan eigendommen, meer in het bijzonder die van economische aard zoals de winstgevende bedrijven. Men mag zonder nader onderzoek wel aannemen dat, onder hoger toezicht, een gezonde afschrijvingspolitiek is gevolgd en dat — mede door de waardedaling van het geld in de loop der tijden — het gemeentelijke bezit de schuld, die de gemeenten afzonderlijk of tezamen hebben, verre overtreft. De haven- en monopoliebedrijven hebben — in andere handen — zelfs vrijwel onbegrensde winstmogelijkheden.

Hoe dit alles zij, de gemeenten zijn steeds haar verplichtingen nagekomen, ook dan wanneer het budget niet sluitend was. Alleen reeds op grond van dat feit hebben zij getoond het geven van krediet waard te zijn. Aan de andere kant zijn de verstrekkers van langlopend geld rustige beleggers, die gewoonlijk bereid zijn de afgeloste gelden opnieuw uit te lenen.

Faillissement en rijksvoorschotten.

Anders staat het met het korte geld, dat onder normale omstandigheden juist kort is, omdat het al spoedig voor (een andere) belegging beschikbaar moet komen. Hebben

de gemeenten veel kasgeld opgenomen, hetgeen in moeilijke tijden het geval zal zijn, dan komt wel eens de vraag op, of schuldeisers het faillissement van een gemeente kunnen uitlokken. In 1933-1934 heeft een spitsvondige krediteur een poging hiertoe gewaagd, doch deze liep op niets uit. Zonder diep op juridische punten in te gaan, moge ik volstaan met op te merken, dat ons gemeenterecht de liquidatie van een gemeente niet kent, noch een curator, die het bewind in plaats van of namens de wettelijke organen zou kunnen voeren. De Gemeentewet wijst de weg: de betaling van rente en aflossing is een wettelijk verplichte uitgaaf en in geval een gemeente onbestuurbaar wordt treden wettelijke voorschriften in werking.

Om ernstige moeilijkheden te voorkomen is de wet van 22 december 1933 (S. 715) tot steun aan noodlijdende gemeenten in het leven geroepen, waarbij voorschriften werden gegeven betreffende *het verlenen van voorschotten uit 's Rijks Kas* wanneer de gemeenten voor ernstige liquiditeitsmoeilijkheden zouden worden gesteld. Om daarvoor in aanmerking te komen behoefde een gemeente niet „noodlijdend” te zijn. Wel heeft het Rijk enige tijd hoog rentende kasgeldleningen aan de gemeenten verstrekt, doch deze zijn allang afgelost. Ter voorkoming van noodlijdendheid werd voorts in deze wet bepaald, dat ieder jaar zal worden berekend in welke verhouding de schuldenlast van elke gemeente staat tot de draagkracht dier gemeente, en dat, wanneer deze verhouding te ongunstig mocht zijn, de Ministers van Financiën en van Binnenlandse Zaken, na Gedeputeerde Staten te hebben gehoord, het bedrag zouden vaststellen, dat in het volgende begrotingsjaar ten laste van de kapitaaldienst mag worden gebracht.

In de praktijk hebben deze bepalingen geen toepassing gevonden want wat is „te ongunstig”? Moet de (formele) schuld terzake aan de woningbouw meetellen? Hoe zou men de druk van een schuld berekenen van een bedrijf, dat in vrede tijdstijd bloeit en in crisis- of oorlogstijd verlies geeft of stilligt? En hoe moet men de draagkracht becijferen? Vóór de oorlog was dit al lastig, want: zou het Rijk moeten afgaan op het gemiddelde inkomen van de burgers op het betaalde bedrag per inwoner? En hoe moest men een niet te berekenen schuld per inwoner uitdrukken in een percentage van een ongewis cijfer, dat de draagkracht van een gemeente per inwoner zou moeten weergeven? Al die berekeningen hebben geen zin en zij zullen ook niet worden gemaakt nu de basis, de gemeentelijke belasting naar het inkomen, is vervallen en vervangen door uitkeringen uit het Gemeentefonds. De commissie-Oud heeft in haar eindrapport dan ook voorgesteld de hele wet van 1933 in te trekken. Maar zolang zij bestaat, zal het Rijk op wettelijke basis nog kasvoorschotten kunnen verstrekken, indien de gemeenten niet meer in hun kasbehoeften kunnen voorzien.

De draagkracht heeft een brede basis.

Hierboven is eraan herinnerd, dat de gemeentelijke belasting naar het inkomen is afgeschaft en vervangen door een gemeentefondsbelasting. Doch ook deze is al weer prijsgegeven en vervangen door een wettelijke uitkering van een deel van de massa der rijksbelastingen aan het Gemeentefonds ter verdeling onder de gemeenten. Deze laatste wijziging kwam van de bezetter, die een nieuwe inkomstenbelasting invoerde, met een voorheffing, de loonbelasting, die door de werkgevers moest worden geïnd. Men kon hen moeilijk lastig vallen met het innen van twee soorten loonbelasting met afzonderlijke tarieven van het

Rijk en van iedere gemeente. Sedert deze nieuwe rijks-inkomstenbelasting is ingevoerd, ontvangt het Rijk dus tegelijk bij de inning van de aanslagen, als vertrouwensman, geld dat de gemeenten toekomt, geld, dat dus op het moment van betaling van de gezamenlijke gemeenten (het Gemeentefonds) is, en waarop het Rijk dus geen recht heeft, dat het derhalve ook niet mag achterhouden en nog minder te eigen bate mag aanwenden.

Men ziet, de gemeenten hebben een hechte financiële basis; voor zover haar kredietwaardigheid mag worden afgewogen naar de inkomstencapaciteit, is zij van dezelfde orde als die van het Rijk.

Bestedingsbeperking en groeiende tekorten.

Hoe moet men dan staan tegenover het geldgebrek, thans blijkende uit een te hoge vlottende schuld en straks in het najaar uit nieuwe begrotingstekorten? Over de vlottende schuld, veroorzaakt door grote investeringen, moge ik verwijzen naar mijn artikel „Geldmacht en gemeenterecht” in „E.-S.B.” van 30 januari jl. Wat betreft de te verwachten toeneming van het geldgebrek door niet sluitende begrotingen, valt nu reeds te wijzen op het feit, dat het Rijk het aan de gemeenten toekomende deel van de belasting-, opbrengsten beperkt door het achterhouden van een deel dier middelen en deze te reserveren of te blokkeren. Dat laatste schijnt een moderne vorm van sparen te worden. De methode heeft met veel moderne kunst gemeen, dat de bedoeling niet aanstonds valt te begrijpen, zoals het ook moeilijk was te zetten hoe de gemeenten de woningbouw moeten voortzetten zonder in de mogelijkheid te zijn kapitaal op te nemen.

Intussen is bekend geworden, dat het Rijk het nuttig acht enige middelen achter te houden omdat de gemeenten haar bestedingen moeten beperken. Nu zal het erg moeilijk zijn in het totaal tot lagere uitgaven te komen als de lonen in het spoor van de rijksalarissen nog moeten stijgen (A.O.W., huurcompensatie). De dit jaar ingevoerde verhogingen alleen reeds zijn al drie of viermaal groter dan het bedrag dat zou moeten worden bezuinigd. Men mag veelig aannemen, dat de gemeenten zullen bezuinigen, zoveel als onder de huidige opvattingen betreffende het voorzieningspeil en de subsidiepolitiek mogelijk is, maar het zal onmogelijk zijn een sluitende begroting te behouden indien:

- a. het gemeentelijke aandeel in de algemene belastingopbrengsten niet ten volle wordt uitgekeerd;
- b. de salarissen omhoog gaan;
- c. de prijzen stijgen;
- d. geen kapitaal meer kan worden opgenomen, voor verdere modernisering tot opvoering van de produktiviteit;
- e. zelfs bij gelijkblijvende of lagere kapitaalschuld geleidelijk aan meer duur kort geld in de plaats komt van goedkoper lang geld.

Vrijwel de enige, beperkte mogelijkheid, die de gemeenten ter beschikking staat, is een verhoging van de bedrijfstarieven, doch een sluitpost is hier niet te vinden. De gemeenten mogen zich dan ook terecht beklagen, dat het geld, dat haar wettelijk toekomt, niet ten volle wordt uitgekeerd. Men weet natuurlijk nog wel wat beloofd werd, doch men wil het vergeten.

Al kan het recht blijkbaar verbogen worden, op morele gronden blijven de gemeenten haar aanspraken claimen. Het uitstekende adres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten van 16 juli 1957, afgedrukt in de „Nederlandse Gemeente”, bevat klemmende argumenten, die weliswaar

De cijfers betreffende de aantallen verzekerden per 1 april jl. verdienen volgens schrijver bijzondere belangstelling, omdat op 1 januari 1957 twee maatregelen in werking zijn getreden — de bejaardenverzekering en de verhoging van de loongrens der verplichte verzekering — welke voor het aantal verzekerden betekenis hebben. Het stond vast, dat het aantal verplicht-verzekerden per 1 januari 1957 niet onbelangrijk zou dalen door de uittrekking van de „noodwettrekkers” en de „rentetrekkingen” van 65 jaar en ouder. Van de loongrensverhoging waren minder belangrijke gevolgen te verwachten. Zowel absoluut als procentueel blijkt het aantal verplicht-verzekerden in de jaren tot en met 1955 te zijn gestegen. Schrijver gaat de oorzaken daarvan en van de daling van het aantal vrijwillig-verzekerden na. Ten slotte analyseert schrijver de jongste verschuivingen als gevolg van genoemde maatregelen.

De omvang der ziekenfonds- verzekering

In een vorige bijdrage in dit blad ¹⁾ hebben wij een aantal cijfers gegeven betreffende de ontwikkeling der kosten van de ziekenfondsverzekering.

Ook de cijfers betreffende de aantallen verzekerden verdienen de aandacht. De laatst bekende cijfers op dit punt zijn die van 1 april 1957 en deze zijn door insiders met bijzondere belangstelling tegemoet gezien. Op 1 januari 1957 zijn nl. twee maatregelen in werking getreden, welke voor het aantal verzekerden betekenis hebben, te weten een

¹⁾ In „E.-S.B.” van 23 januari 1957, blz. 58 e.v.

(vervolg van blz. 631)

direct op de investeringsmoeilijkheden en de rentegamma-politiek zijn gericht, maar die toch tevens in het algemeen de ingreep in de gemeentefinanciën veroordelen. Het morele recht op volledige uitbetaling van de als vertrouwensman ontvangen belastingen steunt zowel op het afstaan van belastinggebied als op het feit, dat de hogere opbrengsten verkregen werden mede door de lokale activiteiten van de gemeenten.

Indien het Rijk, zoals bijv. in 1956, f. 721,4 mln. aan invoerrechten int, waarvan alleen in Amsterdam f. 185,3 mln. en in Rotterdam f. 369,6 mln., dan is zulks toch zeker mede te danken aan de kostbare gemeentelijke haven-outillages. Ook omdat de gemeenten in het algemeen, op tal van wijzen, het industriële klimaat hebben begunstigd, mag haar het rechtmatige deel in de hogere belasting-opbrengsten niet worden onthouden. Verlaging van dat aandeel zou slechts kunnen worden verdedigd op grond van het ontlasten van de gemeenten van uitgaven. In plaats daarvan zien wij, dat de gemeenten worden meegesleept in een loonpolitiek, die op de meest directe wijze de uitgaven verhoogt. Wanneer het Rijk van de hogere lonen, ook al worden deze gegeven als „compensatie” voor de A.O.W. en de huurverhoging, inkomstenbelasting heft, en de gemeenten haar rechtmatig aandeel in deze hogere belasting-ontvangsten niet ontvangen, wordt de financiële basis ondergraven. En dan spreek ik nog niet eens van de invloed van de algemene prijsstijging, noch van de woningbouwschulden; die de gemeenten op zich moeten nemen, omdat het Rijk de rijksvoorschotten heeft stop gezet onder aan-

nieuwe regeling voor de verzekering van bejaarden met lage inkomens en een verhoging van de loongrens der verplichte verzekering van f. 6.000 tot f. 6.900, als gevolg van de recente loonronden.

De bejaardenverzekering.

Met de bejaardenverzekering is een derde vorm van ziekenfondsverzekering ingevoerd, naast de vanouds bestaande vrijwillige verzekering en de sinds 1 november 1941 bestaande verplichte verzekering voor de arbeiders in de zin der Ziekwet en hun gezinnen (later ook voor een

moediging toch' vooral verder te gaan en met de toezegging om in geval van financiële nood bijstand te zullen verlenen.

Het is onder deze omstandigheden onvermijdelijk, dat de gemeentebegrotingen voor 1958 grote tekorten zullen aanwijzen. Wanneer de monetaire familie op de Kneuterdijk en van de Turfmarkt daarvan schande gaan spreken, staat een onderzoek naar het vaderschap te wachten. De gemeenten, die minder stro krijgen, maar toch evenveel tichelstenen moeten bakken ¹⁾, komen in een toestand van geforceerde noodlijdendheid. Wij gaan weer in de richting van 1930/1940, een richting, die nooit meer zou worden ingeslagen. Waar zijn degenen, die het vóór 1940 opnamen voor de autonomie, voor de zelfstandigheid van de gemeenten? De meest gezonde huishouding wordt kreupel als zij taken moet verrichten, terwijl de middelen worden onthouden. De kredietwaardigheid van de gemeenten is afhankelijk van en is af te meten naar de goede werking van ons Nederlandse staats- en gemeenterecht. Zou men daarin geen vertrouwen meer mogen hebben, dan komt de kredietwaardigheid in het gedrang, maar dan niet alleen die van de Nederlandse gemeenten.

Rotterdam.

J. HASPER.

¹⁾ Zie Exodus 5 vers 7 e.v., waar Farao beval: Gij zult voortaan aan deze lieden geen stro meer geven tot het maken der tichelstenen, als gisteren en eergisteren; laat ze zelf henen gaan en stro voor zichzelf verzamelen; evenwel zullen zij het getal der tichelstenen leveren.

aantal andere categorieën van personen). De bejaardenverzekering is bestemd voor hen, die 65 jaar en ouder zijn en een inkomen hebben (inclusief de uitkering volgens de algemene ouderdomsvoorziening) van niet meer dan f. 3.410 's jaars. Deze verzekering is vrijwillig wat de toetreding betreft, maar de ziekenfondsen moeten allen, die zich ervoor aanmelden en een inkomen beneden de gestelde grens hebben, als verzekerden aanvaarden, zonder wachttijden of andere beperkende bepalingen.

De premie voor de nieuwe verzekering is ver beneden de kostprijs; zij bedraagt f. 0,55 per week voor personen met inkomens van niet meer dan f. 2.400 's jaars en f. 1,10 per week voor personen met inkomens van meer dan f. 2.400 tot f. 3.410. Gehuwde personen betalen deze premie slechts eenmaal; voor hun vrouw en eventueel volgens de voorschriften medeverzekerde kinderen behoeft dus niet te worden betaald. De genoemde premiebedragen corresponderen naar raming ongeveer met een kwart en met de helft van de gemiddelde kosten der verzekering. Het tekort wordt voor de helft door het Rijk betaald en voor de andere helft door de kas der verplichte verzekering (vereveningsfonds). Voor 1957 is beider bijdrage geraamd op f. 18,8 mln.

Sinds 1951 waren alle bejaarden met een uitkering ingevolge de Noodwet Ouderdomsvoorziening krachtens een bijzondere wet verplicht-verzekerd (tegen een premie van f. 1,50 per maand, welke door de Rijksverzekeringsbank — thans Sociale Verzekeringsbank — werd ingehouden). Deze regeling moest uiteraard verdwijnen met de vervanging van de Noodwetregeling door de definitieve en algemene ouderdomsvoorziening.

Eveneens sinds 1951 waren verplicht-verzekerd de trekkers van een rente ingevolge de Invaliditeitswet van meer dan f. 125 per jaar en de trekkers van een rente ingevolge de Ongevallenwet, berekend naar een arbeidsongeschiktheid van meer dan 50 pCt. Ook onder deze categorieën waren veel bejaarde personen. De wet heeft deze groepen thans gesplitst; voor zover zij beneden de 65 jaar zijn, zijn zij verplicht-verzekerd gebleven, de ouderen zijn uit de verplichte verzekering afgevoerd en kunnen, indien hun inkomen niet te hoog is, tot de bejaardenverzekering toetreden.

Het stond dus vast, dat het aantal verplicht-verzekerden per 1 januari 1957 niet onbelangrijk zou dalen door de uittocht van de „noodwettrekkers” en de „rentetrekkers” van 65 jaar en ouder. Daarnaast kon men verwachten, dat een aantal bejaarden, die tot nog toe in loondienst waren omdat zij anders niet konden rondkomen, na de toekenning van de ouderdomsuitkering het bijltje er bij zouden neerleggen en dus eveneens uit de verplichte verzekering zouden treden.

Ook was te voorzien, dat een aantal voorheen vrijwillig-verzekerde of niet verzekerde bejaarden met bescheiden inkomens (echter hoger dan die, welke als grens voor de toepassing der Noodwet golden)-zich voor de nieuwe bejaardenverzekering zouden aanmelden.

Loongrensverhoging.

Van de tweede maatregel, de verhoging van de loongrens, waren minder belangrijke gevolgen te verwachten, al had de nog al geëmotioneerde discussie vóór de totstandkoming der verhoging de indruk kunnen wekken, dat het hier om belangrijke aantallen personen ging. Een verhoging van de loongrens voor de verplichte ziekenfondsverzekering is nu eenmaal in de verhoudingen binnen de Nederlandse ziekenfondswereld een gevoelige zaak, omdat de medewerkers der ziekenfondsen (artsen, apothekers en tandartsen) tegen

de „koppeling” van het Ziekenfondsenbesluit aan de Ziekwet ernstige bezwaren hebben en velen van hen de loongrens voor de ziekenfondsverzekering eigenlijk al aan de hoge kant achten, behalve voor de grotere gezinnen. Principiële bezwaren tegen de beginselen der ziekenfondsverzekering (met haar hulp „in natura”) en voorkeur voor een stelsel van ziektekostenverzekering (restitutie van gemaakte kosten van medische hulp, met een zekere mate van „eigen risico” voor de verzekerden) komen hierbij telkens in de discussie. De invloed van een loongrensverhoging op het totale aantal verzekerden blijkt, achteraf bezien, meestal minder groot te zijn dan de voorafgaande discussies zouden doen verwachten. Het aantal werknemers met relatief hoge inkomens is nu eenmaal niet groot.

Bij een loongrensverhoging als de onderhavige, die het gevolg is van loonstijging, gaat het dan bovendien slechts in geringe mate om nieuwe verzekerden, voor het grootste deel om personen, die tot nog toe, althans tot voor kort, reeds tot de verzekerden behoorden.

Het bovenstaande is niet geschreven om de bezwaren van medici tegen loongrensverhogingen te bagatelliseren; het ging ons hier slechts om de kwantitatieve betekenis van het loongrensvraagstuk. Er was reden om daarbij even stil te staan, omdat men uit kritische beschouwingen soms de indruk zou krijgen, dat na een loongrensverhoging de nieuwe verzekerden zich bij honderdduizenden zouden aanmelden.

Cijfers over een aantal jaren.

Het loont de moeite de cijfers over een aantal jaren te beschouwen. Ten einde echter uitvoerige cijferreeksen te vermijden, geven wij hier slechts de jaargemiddelden over 1946, als het eerste volledige kalenderjaar na de bevrijding, over 1950 en 1951 (in verband met de belangrijke verschuivingen bij de aanvang van 1951) en over de drie laatste verlopen kalenderjaren. Daarachter komen dan de cijfers betreffende de toestand per 1 april 1957.

De cijfers betreffende de aantallen verzekerden waren (enigszins afgerond) als volgt:

Aantal verzekerden bij ziekenfondsen (1946-1957)

	Verplicht verzekerd a)	Vrijwillig verzekerd (gewoon)	Vrijwillig verzekerd (bejaarden)	Totaal verzekerd
1946	3.604.000	2.373.000		5.977.000
1950	4.549.000	2.462.000		7.011.000
1951	5.338.000	2.038.000		7.376.000
1954	5.789.000	1.993.000		7.782.000
1955	5.920.000	1.986.000		7.906.000
1956	5.978.000	1.993.000		7.971.000
1-4-1957	5.472.000	1.926.000	642.000	8.040.000

a) De verzekerden van het Algemeen Mijnerwerkersfonds, die onder een afzonderlijke regeling vallen, zijn in de cijfers betreffende het aantal verplicht-verzekerden niet medegegeld. Het aantal van deze verzekerden blijft iets beneden de 2 pCt. van de totale bevolking. Zeelieden zijn niet medegegeld in de cijfers over 1946 en 1950, wel in die over latere jaren, omdat deze categorie toen verplicht-verzekerd was. Het spoorwegpersoneel is verplicht-verzekerd sinds 1953 en dus in de bovenstaande tabel eerst begrepen in de cijfers over 1954.

De tabel op blz. 634 geeft het aantal ziekenfondsverzekerden in procenten van de Nederlandse bevolking.

Men houde bij het bezien van deze cijfers in het oog, dat onder de verplicht-, respectievelijk vrijwillig-verzekerden zijn medegerekend de gezinsleden, die zonder zelfstandige premiebetaling aan de verzekering rechten ontlenen. Dit zijn, met terzijdelating van details, in de verplichte verzekering de echtgenoten, de niet in loondienst zijnde kinderen tot 16 jaar, studerende en invalide kinderen tot 27 jaar en ten slotte een kleine groep gealimenteerden. In de vrij-

Aantal verzekerden bij ziekenfondsen in pCt. van de Nederlandse bevolking (1946-1957) a)

	Verplicht verzekerd	Vrijwillig verzekerd (gewoon)	Vrijwillig verzekerd (bejaarden)	Totaal verzekerd
1946	38,2	25,2		63,4
1950	45,0	24,3		69,3
1951	52,0	19,9		71,9
1954	54,5	18,8		73,3
1955	55,0	18,5		73,5
1956	54,9	18,3		73,2
1-4-1957	49,8	17,6	5,8	73,2

a) Gemiddelde van de bevolking aan het begin en het einde van het desbetreffende jaar; voor 1 april 1957 het bevolkingscijfer op die datum.

willige verzekering, waarin voor de gehuwde vrouwen zelfstandig premie wordt geheven, zijn het de kinderen tot 16 jaar. Studerende kinderen van 16 tot 27 jaar en invalide kinderen van 16 tot 21 jaar hebben in de vrijwillige verzekering wel recht op premiereductie, maar niet op kosteloze verzekering.

Toeneming aantal verplicht-verzekerden, daling aantal vrijwillig-verzekerden.

De stijging in de jaren tot en met 1955 blijkt geheel voor rekening van de verplichte verzekering te komen. Zowel absoluut als procentueel is deze stijging belangrijk geweest. Het aantal vrijwillig-verzekerden daarentegen is absoluut — en dus procentueel nog sterker — gedaald.

De groei van het aantal verplicht-verzekerden heeft verschillende oorzaken. In de eerste jaren speelde het herstel van het bedrijfsleven en de daaruit voortvloeiende toeneming van het aantal loonarbeiders een rol, later deed de industrialisatie haar invloed gelden. Van grote betekenis is verder geweest, dat in 1951 en daarna nieuwe groepen door afzonderlijke wettelijke regelingen onder de verplichte verzekering werden gebracht. Ten dele waren dit bijzondere groepen van loonarbeiders als spoorwegpersoneel en zeevlieden, voor een ander deel echter waren het groepen van niet-meer-werkenden. Het grootste contingent vormden hierbij de reeds genoemde noodwettrekkers; daarnaast werden (en zijn ook nu nog, voor zo ver zij de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt) verplicht-verzekerde trekkers van een invaliditeitsrente van ten minste f. 125 's jaars en van een ongevallenrente, berekend naar een arbeidsongeschiktheid van meer dan 50 pCt.

De opeenvolgende verhogingen van de loongrens blijken bij analyse van de cijfers, over de reeks van jaren genomen, niet als oorzaak van de toeneming van het aantal verplicht-verzekerden te kunnen worden aangemerkt; de verhogingen zijn dus niet boven die van het loonpeil uitgegaan. In 1956 heeft het gelijkblijven van de loongrens, bij stijging van het loonpeil, een lichte daling van het aantal verplicht-verzekerde loonarbeiders veroorzaakt.

Voor de loonarbeiders uit de „grenszone”, dus thans voor degenen met vaste lonen om en bij het bedrag van f. 6.900, brengt de bestaande situatie niet onbelangrijke bezwaren mee. Het kan gebeuren, dat zij door een loonsverhoging uit de verplichte verzekering raken, dan een andere voorziening voor het risico van ziektekosten treffen en even later door een loongrensverhoging weer verplicht-verzekerd worden. Voor dergelijke situaties is nog geen bevredigende oplossing gevonden.

Oorzaken daling aantal vrijwillig-verzekerden.

De daling van het aantal vrijwillig-verzekerden in de loop der jaren is voor een groot deel te zien als een gevolg

van overgang van groepen verzekerden naar de verplichte verzekering. Met name is hierdoor de grote teruggang van 1950 op 1951 veroorzaakt. De daling in latere jaren is van geringe betekenis en moet worden toegeschreven aan de totstandkoming van bijzondere ziektekostenregelingen voor de ambtenaren van provinciën en (een aantal) gemeenten. De ambtenaren van het Rijk en van de grootste gemeenten vindt men echter nog in groten getale onder de vrijwillig-verzekerden.

Vermindering van belangstelling der bevolking voor de vrijwillige verzekering is in elk geval nergens te constateren, ondanks de sterk gestegen en voor mensen met kleine inkomens wel zeer zwaar geworden premielast. De bevolking blijkt terdege van de noodzaak van een ziekenfondsverzekering doordrongen te zijn. Zonder de boven vermelde bijzondere oorzaken zou het aantal vrijwillig-verzekerden waarschijnlijk niet gedaald, doch iets gestegen zijn (zoals ook in de jaren 1946-1950 het geval is geweest).

Enige jaren lang heeft een eigenaardige en ongeregelde toestand bestaan met betrekking tot de inkomensgrens der vrijwillige verzekering. Deze grens wordt formeel door elk ziekenfondsbestuur zelfstandig bepaald; praktisch moet zij echter op een overeenkomst met de artsen en andere medewerkers steunen. Wegens stagnerende onderhandelingen is de bedoelde grens enige jaren lang op f. 3.750 gesteld gebleven, terwijl de loongrens voor de verplichte verzekering reeds tot f. 4.500, later tot f. 5.300 en daarna tot f. 6.000 was verhoogd. Thans is de inkomensgrens van de vrijwillige verzekering f. 6.000 (vermeerderd met f. 150 per kind), doch de loongrens voor de verplichte verzekering is intussen opgetrokken tot f. 6.900, zodat er ook nu weer geen uniformiteit is (daargelaten nu dat bij de verplichte verzekering alleen het vaste loon medetelt; wisselvallige inkomsten, kinderbijslag en eventuele andere inkomensbestanddelen blijven buiten beschouwing).

Verscheidene ziekenfondsen hebben in de laatste jaren de controle op de inkomens van hun vrijwillig-verzekerden verscherpt. Dit heeft tot afvoering van een aantal verzekerden geleid, doch deze vermindering is vermoedelijk wel gecompenseerd door een toeneming van het aantal nieuwe verzekerden.

Vroeger werd afvoering van verzekerden vaak geremd door de overweging, dat de afgevoerden, voor zover zij op oudere leeftijd of in minder goede gezondheidstoestand waren, moeilijk elders de nodige dekking konden vinden. Dit bezwaar is in de laatste jaren kleiner geworden, omdat vele ziekenfondsen de mogelijkheid hebben verkregen om, via met hen samenwerkende instellingen, de afvloeiende verzekerden een onbelemmerde toetreding tot een ziektekostenverzekering te bieden. De hier bedoelde instellingen, voor welke veelal de administratie en het incassowerk tegen kostenvergoeding worden verricht door de ziekenfondsen, hebben de laatste jaren een grote vlucht genomen. Ook andere instellingen en ondernemingen, werkende op het terrein van de ziektekostenverzekering, streven naar verbetering van hun voorwaarden, zodat de ex-verzekerden in het algemeen niet zonder dekking behoeven te blijven, zij het een veel minder volledige dekking dan die, welke het ziekenfonds biedt.

De jongste verschuivingen.

De bejaardenverzekering blijkt per 1 april 1957 een aantal van rond 642.000 verzekerden te omvatten. Hiervan is ongeveer 75 pCt. (476.000) zelfstandig verzekerd; de rest bestaat uit gehuwde vrouwen (voor het grootste deel uiter-

Stond de markt verleden jaar in het teken van grote bedrijvigheid en stijgende vrachten, in de achterliggende maanden heeft zich een kentering voltrokken, welke de vrachten heeft doen dalen tot een niveau, dat voor tijdens de oorlog gebouwde schepen verlies laat. Het groter aantal vervoercontracten op lange termijn, waarvan sommige met een looptijd van tien jaar, dat gedurende de beide laatste jaren werd afgesloten, verklaart de geringer vraag naar ruimte, terwijl ook de zachte winter zijn invloed heeft doen gelden. Het was van meet af aan duidelijk, dat de hausse op de vrachtenmarkt geen duurzaam karakter kon hebben en dat de vrachten zich, na hervatting van de vaart door het Suezkanaal, aan de gewijzigde omstandigheden zouden aanpassen. Dat deze aanpassing zo drastisch zou zijn, hebben echter weinigen vermoed. Gedurende de zomermaanden lijkt een gunstige wending weinig waarschijnlijk.

De gang van zaken op de vrachtenmarkt gedurende het eerste halfjaar heeft eens te meer getoond, hoe snel en ingrijpend de situatie in de algemene vrachtvaart zich pleegt te wijzigen.

Stond de markt verleden jaar in het teken van grote bedrijvigheid en stijgende vrachten, in de achterliggende maanden heeft zich een kentering voltrokken, welke de vrachten heeft doen dalen tot een niveau, dat voor tijdens de oorlogsjaren gebouwde schepen — waarvoor in december jl. nog £ 670.000 werd betaald! — verlies laat. „The darkest hour still to come” schreef het in Liverpool verschijnend Journal of Commerce kortgeleden in een aan de vrachtenmarkt gewijd overzicht!

Is de vraag naar ruimte al wat meer verspreid, hier staat tegenover dat een niet onbelangrijk deel der vraag lading geldt voor het Verre Oosten, waar retourvracht schaars is, met als gevolg, dat met ballastreizen rekening moet worden gehouden. In feite hebben reeds verscheidene schepen de reis van Japan naar Amerika in ballast gemaakt, terwijl in die gevallen, waar reders zo fortuinlijk

De vrachtenmarkt in het eerste halfjaar 1957

waren, retourlading van de Pacific Coast naar het Verenigd Koninkrijk/Continent te bemachtigen, vrachten geaccepteerd moesten worden, welke voor „Liberty”-schepen beneden het zgn. „break even point” lagen.

Waar de uitgaande vrachten zich al evenmin aan de dalende tendens konden onttrekken is de situatie, met name voor reders met een beperkt aantal duur gekochte tweedehands schepen, die zich niet tijdens de hausse door het afsluiten van lang lopende contracten van lonend emplooi hebben verzekerd, weinig benijdenswaardig.

De kolenvaart van Noord-Amerika, die verleden jaar in niet geringe mate tot de vaste stemming heeft bijgedragen, biedt momenteel weinig perspectief. De vraag naar tonnage op reisbasis is beperkt en de vracht van Hampton Roads naar Antwerpen/Amsterdam is van 116/- in december jl. — voor een enkele lading werd zelfs 119/7½ betaald — bij het schrijven van dit overzicht tot 46/6 per ton gedaald. Inmiddels is de vracht verder teruggelopen. Nadat verschillende bevrachtingen op basis van 41/- tot stand kwamen, werden 13.000 ton kolen naar

(vervolg van blz. 634)

aard ook behorende tot de bejaarden) en een kleine groep kinderen. Voorts is bekend, dat bijna 82 pCt. van de zelfstandig verzekerden in de laagste premieklasse is gerangschikt (inkomen niet meer dan f. 2.400); slechts even meer dan 18 pCt. is dus gerangschikt in de inkomensgroep van f. 2.401 tot en met f. 3.410.

Het aantal verplicht-verzekerden is sinds ultimo 1956 gedaald met ca. 546.000. Deze grote daling is natuurlijk het gevolg van de massale overgang van bejaarden naar de nieuwe voor hen geschapen verzekering (die overigens voor hen, al wordt ze sterk gesubsidieerd, duurder is dan hun oude verplichte verzekering tegen f. 1,50 per maand). Daarnaast is een aantal voorheen vrijwillig of niet verzekerde personen (die dus geen noodwet-uitkering hadden) in de bejaardenverzekering opgenomen, uiteraard voor zover kon worden aangenomen, dat hun inkomen het grensbedrag van f. 3.410 niet overtrof. Dit laatste aantal is niet onaanzienlijk geweest; op grond van een analyse der cijfers

wordt het op ongeveer 86.000 geschat ²⁾. Deze bejaarden, die dus vroeger veelal de premie der vrijwillige verzekering betaalden, zijn er financieel belangrijk op vooruitgegaan, ook al genoten ze in de laatste jaren op grond van hun leeftijd een premiereductie.

Het aantal nieuw-, of opnieuw, ingeschrevenen verplicht-verzekerden met inkomens tussen f. 6.000 en f. 6.900 is klein geweest, vermoedelijk niet meer dan ongeveer 15.000 rechtstreeks verzekerden (werknemers) plus misschien een 20 à 30.000 gezinsleden. Hiermede is dus wederom bevestigd, dat men het kwantitatieve gevolg van een loongrensverhoging gemakkelijk kan overschatten.

Amsterdam.

J. DE WIT.

²⁾ Dit aantal is groter dan de achteruitgang van het aantal vrijwillig-verzekerden (61.000). Er zijn echter ook bejaarden van de verplichte naar de vrijwillige verzekering overgegaan; dit zijn personen met een inkomen boven f 3.410. Hiertoe behoren bijv. personen, die nog na hun 65e jaar in loondienst werkten, maar dit thans niet meer doen, voorts een deel van het gepensioneerde spoorwegpersoneel.

Antwerpen/Amsterdam tegen 36/- per ton bevracht.

Het grote aantal vervoercontracten op lange termijn, waarvan sommige met een looptijd van tien jaren, dat gedurende de beide laatste jaren werd afgesloten, verklaart de geringer vraag naar ruimte, terwijl ook de zachte winter zijn invloed heeft doen gelden.

Deze laatste is eveneens oorzaak, dat de aanvoer van graan belangrijk bij die van 1956 ten achter blijft. Weliswaar tonen graanbevrachters de laatste weken wat meer belangstelling, maar men tast wel niet ver mis, indien men deze toeschrijft aan de voor bevrachters bij uitstek gunstige marktsituatie. Werd in december jl. nog \$ 20,— van de Golf van Mexico naar Antwerpen/Hamburg betaald, thans moeten reders voor julivervoering met \$ 8,50, basis zwaar graan, genoegen nemen. Van de Pacific Coast naar Japan daalde de graanvracht begin juni van \$ 15,25 tot \$ 8,—, terwijl van de Laplata rivier, van waar verleden jaar ruim 2,5 mln. ton tarwe en 1 mln. ton maïs werden verscheept, de vracht naar het Continent van 188/9 tot 117/6 terugliep. De graanvrachten van Australië hebben zich al evenmin op het verleden jaar geldend niveau kunnen handhaven. In december jl. werd van West-Australië naar het Verenigd Koninkrijk nog 220/- betaald — van de Eastern States is de vracht gemiddeld 10/- à 15/- hoger —, terwijl begin juni niet meer dan 95/- kon worden bedongen.

In de meeste havens van India wordt, afgezien van de moesson, min of meer ernstig oponthoud ondervonden, waardoor de reisresultaten der voor ertsvervoer bevrachte schepen, waarvoor toch reeds aanzienlijk lager vrachten gelden, zeer ten ongunste worden beïnvloed. Een enkel cijfer moge de daling illustreren, welke zich in deze sector heeft voltrokken. In december jl. werd van Marmagoa naar het Continent nog 117/3 betaald. Voor juli/augustus verscheeping bedraagt de vracht thans 74/9 per ton.

Onderstaand, aan „Fairplay” ontleend, vergelijkend overzicht der vrachten, welke vóór en tijdens de sluiting van het Suezkanaal en die, welke begin juni jl. werden betaald, geeft een duidelijk beeld van de scherpe daling der vrachten:

	Vóór de Suezkanaal crisis	Hoogste vrachten tijdens de sluiting van het kanaal	Begin juni geldende vrachten
Kolen			
Hampton Roads/Antwerpen Amsterdam	72/—	119/7½	47/—
Zwaar graan			
Golf v. Mexico/Ver. Koninkrijk	102/6	152/6	72/6
West-Australië/	155/—	220/—	95/—
North Pacific/	147/6	180/—	72/6
North Pacific/Japan	\$ 14,25	\$ 17,25	\$ 8,—
Suiker (gezakt)			
Queensland/Ver. Koninkrijk	190/—	290/—	155/—
Hout en stukgoed			
Brits Columbia/Ver. Koninkrijk	\$ 25,—	\$ 30.50	\$ 15/—
Erts			
Marmagoa/Continent	105/—	193/— (via de Kaap)	75/9
Suiker			
Cuba/Japan	166/6	220/—	135/—
Maïs			
Zuid-Afrika/Continent	122/6	157/6	80/—

In het laatste jaaroverzicht ¹⁾ werd er reeds op gewezen, dat de grote en voortdurende vraag naar ruimte voor het vervoer van kolen en graan reeds vóór de sluiting van het Suezkanaal, de vrachten scherp deed stijgen. De nationalisatie van het kanaal door de Egyptische Regering, gevolgd door de Engels-Franse actie in de Suez-kanaalzone, die op haar beurt tot sluiting van het kanaal leidde, deed de vrachten tot recordhoogte stijgen.

¹⁾ Zie „E.S.B.” van 6 februari 1957.

Het was van meet af aan duidelijk, dat de hausse op de vrachtenmarkt geen duurzaam karakter kon hebben en dat de vrachten zich, na de hervatting van de vaart door het kanaal, aan de gewijzigde omstandigheden zouden aanpassen. Dat deze „aanpassing” zo drastisch zou zijn, dat de hausse in enkele maanden in haar tegendeel zou verkeren, hebben echter weinigen vermoed. Het merendeel der rederijen, welker vloot geheel of gedeeltelijk in de algemene vrachtvaart emplooi vindt, heeft overigens wijselijk van de gunstige stemming op de vrachtenmarkt verleden jaar gebruik gemaakt om tegen alleszins lonende vrachten vervoercontracten op lange termijn af te sluiten.

Het ware dan ook onjuist uit de terugslag, welke zich in de eerste helft van het jaar heeft voltrokken, af te leiden, dat de resultaten der zgn. „wilde vaart”-rederijen dit jaar noodzakelijkerwijze ongunstig zullen zijn. Wel zullen deze, waar de vrije tonnage — welke verleden jaar aanzienlijke reisoverschotten liet — thans slechts een zeer matig rendement oplevert, de kentering van het getij weerspiegelen.

Verwachten sommige reders, dat de vraag naar ruimte in het najaar wederom een uitbreiding te zien zal geven, anderen zijn van oordeel, dat de gunstige oogsten, waarop in Europa wordt gerekend, de vraag naar ruimte voor graanvervoer beperkt zal doen blijven en dat alleen een strenge winter de hoop op uitbreiding der kolenverschepingen op het transatlantisch traject wettigt.

Voorspellingen ten aanzien van de gang van zaken in het tweede halfjaar zijn meer dan ooit hachelijk. Wel kan worden gewezen op het voortdurend groeiend goederenvervoer overzee, zoals uit onderstaand overzicht blijkt:

1938	470 mln. ton
1950	550 „ „
1951	640 „ „
1952	660 „ „
1953	670 „ „
1954	710 „ „
1955	820 „ „

Vergeleken met het jaar tevoren nam het totale goederenvervoer over zee in 1955 met niet minder dan 110 mln. ton toe. De juiste cijfers over het afgelopen jaar zijn nog niet bekend, maar blijktens het Monthly Bulletin of Statistics der Verenigde Naties steeg het totaal van de werelduitvoer van 1955 op 1956 met ruim tien procent.

Tegenover het toenemend goederenvervoer over zee, waarbij overigens met nadruk dient te worden gewezen op de belangrijke rol, welke het vervoer van aardolie en petroleumproducten speelt, staat de uitbreiding der wereldkoopvaardijvloot, nl.:

1900	24 mln. brt.
1914	45,4 „ „
1939	68,5 „ „
1950	84,6 „ „
medio 1956	105,2 „ „
thans	ca. 110 „ „

Bij de beoordeling dezer cijfers, waaruit de aanzienlijke uitbreiding der wereldhandelsvloot sedert het eind van de oorlog blijkt, dient er rekening mede te worden gehouden, dat de inhoud der wereldtankvloot thans, vergeleken met 1946, verdubbeld en vergeleken met 1939 zelfs verdriedvoudigd is. Naar schatting heeft de wereldtankvloot thans een inhoud van rond 30 mln. brt., terwijl op 1 januari jl. rond 18,5 mln. brt. in aanbouw resp. bestelling waren.

De vrachtvloot zal dit jaar met circa 2,5 mln. ton en in 1958 met ten naaste bij 1,5 mln. ton worden uitgebreid. Deze cijfers zeggen overigens niet alles omtrent de potentiële vervoerscapaciteit. Immers, de schepen, welke de laatste jaren werden opgeleverd dan wel besteld, en dit

geldt zowel voor de vracht- als de tankschepen, hebben een aanzienlijk groter snelheid dan die, welke vóór of gedurende de oorlog werden gebouwd, zodat de rondreis — oponthoud in laad- en/of loshavens daargelaten — minder tijd vordert.

Handhaaft de industriële bedrijvigheid zich op het huidige peil en worden de oudere schepen geleidelijk van de vloot afgevoerd, dan lijkt het gevaar ener te snelle vlootuitbreiding met alle gevolgen van dien, minder groot.

Het is overigens duidelijk, dat de reders van oudere, niet langer economische, schepen, bij de thans geldende, sterk verlaagde vrachten eerder de gevolgen van de baisse op de vrachtenmarkt ondervinden dan de rederijen, welke vloot uit moderne schepen bestaat. Eerstgenoemde categorie toch vindt geen enkele compensatie voor de abnormaal hoge exploitatiekosten, die grosso modo vooralsnog generlei neiging tot dalen tonen, in het huidige vrachtenpeil, dat thans lager is dan in de beide voorgaande jaren.

Het maandelijks door de Chamber of Shipping gepubliceerd indexcijfer der sterlingvrachten weerspiegelt de scherpe daling gedurende het achterliggend jaar:

	1956	1957
	1952 = 100	
januari.....	144,3	173,7
februari.....	140,2	167,6
maart.....	147,2	145,5
april.....	151,6	134,3
mei.....	162,2	116,6
juni.....	155,5	109,9
juli.....	155,2	
augustus.....	157,9	
september.....	156,1	
oktober.....	153,6	
november.....	171,4	
december.....	189,4	
jaargemiddelde.....	157,0	

Gedurende de spreekwoordelijk stille zomermaanden lijkt een ommekeer ten gunste weinig waarschijnlijk en moet veeleer, zoal niet op een verdere daling, op een bestendiging van het thans geldend vrachtenpeil worden gerekend.

Rotterdam.

C. VERMEY.

BOEKBESPREKING

H. W. Vermeulen en H. G. M. Wardenier: *Vrijstellingen en teruggaaf van invoerrecht en Teruggaaf van omzetbelasting bij uitvoer*. N. Samsom N.V., Alphen a.d. Rijn, ca. 600 blz., f. 33 resp. ca. 1.000 blz., f. 47,50.

Deze twee losbladige uitgaven, elk in twee banden, bevatten wetteksten, uitvoeringsvoorschriften, jurisprudentie en korte toelichtingen betreffende een niet gemakkelijk toegankelijke — doch voor vele bedrijven belangrijke — materie.

Speciaal het terrein van het invoerrecht is berucht om zijn voetangels en klemmen. Bij het invoeren van goederen kan men niet-ambtelijke voorlichting verkrijgen bij de „expediteur”: de belastingconsulent voor het invoerrecht die de douaneformaliteiten verzorgt. Is de invoerfase voorbij dan vallen de problemen vaak tussen de wal en het schip. Dit is te meer bezwaarlijk wanneer er belangrijke bedragen mee gemoeid zijn en het recht hierop wordt verspeeld doordat de belanghebbende de voorgeschreven spelregels veronachtzaamt. De voorschriften voor de vele soorten vrijstellingen — bijv. die voor het actief en het passief

veredelingsverkeer — hebben alle een logische grond. In de uitvoeringsbepalingen komen helaas zoveel verschillen voor dat een naslagwerk onontbeerlijk is als men er min of meer geregeld mee te maken heeft. Als zodanig is het eerstgenoemde werk zeer goed te gebruiken.

Waar het doel van de gebruiker is, de fiscaal voordeligste weg te bewandelen, zou vermelding van de kosten welke verbonden zijn aan het verkrijgen van vrijstelling of teruggaaf, niet overbodig zijn geweest. Uiteraard kan niet worden verwacht dat de schrijvers zich wagen aan de kosten welke in het bedrijf of voor de diensten van de expediteur moeten worden gemaakt: dit moet in elk bedrijf voor elk geval of voor elke groep van gevallen worden bezien. Maar daarnaast liggen de kosten voor „flatten”, „toezicht”, „onderzoek” e.d. welke mede oorzaak kunnen zijn dat het voordeliger is in bepaalde gevallen van de rechten geen gebruik te maken.

In de vele bedrijven die aan het internationaal verkeer deelnemen is het nodig dat men weet welke vrijstellingen verkregen kunnen worden en in welke gevallen teruggaaf van invoerrecht mogelijk is. Dikwijls behoort het tot de taak van de bedrijfsseconoom te bezien hoe het cijfer van de kosten (in ruimste zin) zo laag mogelijk kan blijven. Hierbij kan dit boek, mits kosten-minded en niet klakkeloos gevolgd, hem goede diensten bewijzen, al is de toelichting voor de niet-insider soms wat summier.

Voor het exporterende bedrijf brengt het verkrijgen van de teruggaaf van omzetbelasting wegens uitvoer nog al wat beslommeringen en problemen met zich mee. Het tweede boekwerk kan op zeer vele vragen rond de teruggaaf antwoord geven: naar volledigheid is gestreefd. Zo is een belangrijk gedeelte van het Tariefbesluit met de officiële aantekeningen, voetnoten en toelichtingen opgenomen: die posten waarvan men de omschrijving moet weten om het teruggaafpercentage te kunnen bepalen. Voor de gebruiker zou het een groot gemak betekenen wanneer men de lijst in die zin had gecompleteerd dat er bovendien de statistieknummers uit te halen waren geweest: deze moeten immers op de uitvoerpapieren worden vermeld. Het zou slechts een klein aantal bladzijden meer hebben gekost.

De particulier die na het lezen van dit werk de illusie mocht hebben dat hij bij uitvoer van tabaksfabrikaten restitutie van accijns en omzetbelasting kan verkrijgen (1,10 blz. 2) houde er rekening mee dat een hier niet genoemde voorwaarde voor het verkrijgen van restitutie is dat bij uitvoer van medegenomen rookartikelen naar landen gelegen in Europa of Afrika een bewijs van de douane in het land van bestemming wordt overgelegd waaruit blijkt dat de tabaksfabrikaten in één partij zijn aangegeven. Dit om hem de illusie te ontnemen dat hij in het buitenland goedkoop zou kunnen roken!

Schoonhoven.

Drs. B. W. BUENK.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de verslagweek een tikkeltje minder krap dan de vorige week, zij het dat het verschil zo gering was, dat het praktisch niet tot uiting kwam in marktdisconto's en callgeldrente. Terwijl de deviezenpositie — heel Europa, inclusief Nederland, hamstert momenteel Duitse markten, resp. betaalt zijn schulden in deze valuta in ijlt tempo af, alles i.v.m. de verwachting van een revaluatie

dezer valuta — en de bankbiljettencirculatie eerder een verkrappende invloed uitoefenden, werd dit overschaduw door het verruimend effect van de door de Schatkist toegepaste financieringswijze. De kwartaalbetaling aan de gemeenten volbracht het Rijk nl. door middel van een fiks beroep op de tegenwaarderekening; hiervan nam het f. 214 mln. op, na welke grote opruiming nog slechts een zielige f. 17 mln. op deze rekening resteerde. Schampere opmerkingen in den lande over deze inflatoire financieringswijze in een tijd, dat van overheidswege zo gevoelvol over bestedingsbeperking wordt gesproken, bleven uiteraard niet achterwege.

De aan de gemeenten toevloeiende gelden werden, naar verluidt, voor een deel aangewend voor aflossing van direct en indirect door deze bij de Centrale Bank opgenomen krediet; voor het overige kwamen zij aan de geldmarktinstellingen ten goede. Het Rijk was er echter als de kippen bij om van deze zelf uitgestrooide middelen weer zoveel mogelijk graantjes mee te pikken. Bij de tender van 30 juli wees het f. 123 mln. driemaands schatkistpromessen toe tegen een disconto van $4\frac{1}{8}$ pCt. per jaar (hetzelfde percentage dus als bij de vorige tender), terwijl het alweer een nieuwe tender, nl. tegen 5 augustus, uitschreef.

Dat het met de gemeentefinanciering, ondanks bovengenoemde kwartaalsuitering, nog maar minnetjes gesteld blijft, volgt alleen reeds uit het feit, dat er van deze zijde voor kasgeldleningen 6 pCt. p.j., door kleinere gemeenten zelfs $6\frac{1}{2}$ pCt., wordt geboden.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt zette het koersniveau zijn geleidelijke daling ook de afgelopen week voort. Behalve de bekende baisse-motieven der laatste maanden, droegen hiertoe ditmaal een vrij scherpe inzinking in Wallstreet en aanzienlijke aankopen van Duitse fondsen door Nederlands beleggers een extra steentje bij.

Ook op de obligatiemarkt was er, althans voor de guldensleningen, van een koersafbrokkeling sprake. Ter beurze wist men hiervan ook precies de oorzaak aan te wijzen, nl. het beroep van de Schatkist op de tegenwaarde-rekening, dat het vertrouwen in de gulden weer verder zou hebben ondermijnd.

De kapitaalmarkt der gemeenten brengt soms merkwaardige dingen aan het licht. Zo is thans gemeld dat de gemeente Venray, om de woningbouw te redden, niet alleen in haar bezit zijnde percelen woeste grond heeft moeten verkopen, doch ook een effectenportefeuilletje ter waarde van ruim f. 300.000, dat blijkbaar enige tientallen jaren in de gemeentekluizen had gesluimerd. Voorts wordt er de laatste tijd op steeds luider toon gefluisterd over grijze en zwarte paden, waarlangs sommige gemeenten erin slagen, ondanks alles toch nog kapitaal los te wrikken, officieel op gammavorwaarden, in werkelijkheid, inclusief de betalingen onder de tafel, echter tegen een veel hoger rente dan $4\frac{1}{4}$ pCt., bijv. à $5\frac{1}{2}$ pCt.

Voor de in benarde omstandigheden verkerende gemeenten is er de afgelopen week weer enig licht aan de horizon gaan gloren door de uitspraak van de Minister van Financiën, dat het toch wel degelijk de bedoeling van de Regering is om het de gemeenten mogelijk te maken weer op de kapitaalmarkt te verschijnen. Het probleem van een verhoging van het rentegamma — waarmee men echter uiterst voorzichtig moet zijn! — is bij de Regering in studie, aldus de Ministeriële mededeling, die vele gemeentebesturen ongetwijfeld een pak van het hart zal nemen.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	19 juli 1957	26 juli 1957	2 aug. 1957
Aalgemeen	231,9	229,7	227,7
Internat. concerns	342,8	341,2	337,1
Industrie	152,0	149,0	148,9
Scheepvaart	156,2	154,3	151,0
Banken	111,8	110,5	112,9
Indon. aand.	99,2	95,7	95,3

Aandelen		f. 222,10	f. 223,50	f. 220,20
Kon. Petroleum	455½	447½	444¼
Unilever	294¼	290¾	288
Philips	188	182	181½
A.K.U.	300.	290	298
Kon. N. Hoogovens	191	184¼	187½
Van Gelder Zn.	178½	174½	170½
H.A.L.	197½	197½	202½
Amsterd. Bank	116½	115	116
H.V.A.			

Staatsfondsen		57½	57	55½
2½ pCt. N.W.S.	84¾	85	84¼
3½ pCt. 1947	81¼	81¾	81
3 pCt. 1955 I	84	83½	83½
3 pCt. Grootboek 1946	91½	93½	93¾

Diverse obligaties		85¼	83	82½
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI	78	76½	75¼
3½ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III	86½	85¾	85
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	90¾	89¾	88½
3½ pCt. Philips 1948	81¾	81	80

New York		515,7	514,6	505,1
Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials			

J. C. BREZET.

OPENBARE EMISSIES ¹⁾ EN UITLOTINGEN ²⁾, JUNI 1957 ³⁾ (in duizenden gulden)

	Emissies			Afslootbaar ⁴⁾ gestelde obligaties en pandbrieven	Conversies Obligaties en pandbrieven
	Obligaties	Aandelen	Totaal		
Binnenland:					
Staatsleningen	—	—	—	—	—
Provincies, gemeenten en andere publiekrechtelijke lichamen	—	—	—	613	—
w.o. premieleningen	—	—	—	70	—
Handel, industrieën en diversen	2.200	5.460	7.660	191	—
w.o. industrie	1.700	5.460	7.160	—	—
Bank-, krediet- en verzekeringswezen	4.975	—	4.975	960	—
w.o. bank- en kredietinstellingen	4.975	—	4.975	—	—
hypothekbanken	—	—	—	—	2.245
N.V. Bank v. Ned. Gemeenten	—	—	—	840	—
Kerkelijke en liefdadige instellingen	3.837	—	3.837	248	—
Totaal-generaal	11.012	5.460	16.472	1.958	2.245
w.v. overheidssector	—	—	—	613	—
N.V. Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—	—	840	—
private sector	11.012	5.460	16.472	505	2.245

- ¹⁾ Reële bedragen volgens stortingsdatum.
²⁾ De bedragen der niet uitgelote obligaties c.q. pandbrieven, welke afslootbaar werden gesteld, zijn niet bekend.
³⁾ Volgens datum van betaalbaarstelling.
⁴⁾ Bron: Statistisch Bulletin van het C.B.S.

WERKLOOSHEID ¹⁾ ²⁾

Maand	Totaal aantal werklozen	waarvan		
		nijverheid	landbouw	losse arbeiders
30 juni 1956	18.400	2.400	1.100	1.200
31 juli 1956	18.800	2.500	2.100	1.200
31 aug. 1956	21.100	4.400	1.700	1.500
30 sept. 1956	20.800	4.200	900	1.300
31 okt. 1956	19.800	3.100	400	900
31 okt. 1956	21.900	3.400	1.000	1.400
30 nov. 1956	28.800	5.900	3.400	1.100
31 dec. 1956	43.700	9.400	8.900	5.100
31 jan. 1957	43.200	10.800	6.800	4.500
28 febr. 1957	40.600	10.100	5.700	4.000
30 mrt. 1957	31.700	6.800	3.100	2.800
29 april 1957	29.200	5.700	3.800	2.500
31 mei 1957	26.700	5.500	2.600	2.300

- ¹⁾ Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.
²⁾ Gegevens van arbeidsbureau; afgerond op honderdtallen.

vacatures

GEMEENTE UTRECHT

Burgemeester en Wethouders van Utrecht roepen gegadigden op voor de per 1 november a.s. vacant komende betrekking van

ECONOOM

in de rang van referendaris B. Salarisgrenzen f 9.767,40 tot f 12.343,20. Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

De te benoemen functionaris zal rechtstreeks onder de chef van de afdeling Verificatie der gemeentesecretarie werkzaam zijn. Hij zal in staat moeten zijn het College van Burgemeester en Wethouders te adviseren omtrent de door de gemeente te volgen economische beleidslijn in aangelegenheden van uiteenlopende aard.

Vereist is de opleiding aan een der Nederlandse economische hogescholen of faculteiten.

Naast wetenschappelijke en praktische vorming moet deze functionaris beschikken over commerciële aanleg en een diepgaande belangstelling hebben voor de taak van de gemeentelijke overheid.

Belangstelling voor of ervaring in bedrijfs-efficiency kan tot aanbeveling strekken.

Gegadigden moeten bereid zijn zich zo nodig te onderwerpen aan een psychotechnisch onderzoek.

De Verplaatsingskostenverordening is van toepassing.

Eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven met uitvoerige inlichtingen en vergezeld van een pasfoto, dienen binnen 14 dagen na het verschijnen van dit blad te worden ingezonden aan Burgemeester en Wethouders van Utrecht.

vacatures

Bij het

LANDBOUWSCHAP

te Den Haag,

kan geplaatst worden een

academisch gevormd functionaris

(bij voorkeur een doctorandus economie of landbouwkundig ingenieur, eventueel ook drs. sociografie).

Deze functionaris zal geplaatst worden op de studie-afdeling voor sociaal-economische problemen.

Hij moet door afkomst, studie en/of ervaring kennis bezitten van het agrarisch bedrijf en van de agrarisch-economische en -sociale verhoudingen.

Zijn taak zal bestaan in het bestuderen van de sociale, eventueel van de sociologische aspecten der aan de orde zijnde economische problemen.

Daarnaast moet hij in nauwe samenhang met de Hoofdafdeling Sociale Zaken van het Landbouwschap sociale en eventueel sociologische problemen zelfstandig en diepgaand bestuderen.

Leeftijd bij voorkeur tussen 25 en 35 jaar. Salariering geschiedt binnen de groep VI van de salarisverordening van het Landbouwschap in overeenstemming met ervaring en leeftijd.

Sollicitaties te richten tot het Secretariaat van het Landbouwschap, Raamweg 25/28, Den Haag.

Overweegt U eens ook

E.-S.B.

in Uw publiciteit te betrekken!!!

GROTE BANKINSTELLING

vraagt voor haar

ECONOMISCH BUREAU

op het hoofdkantoor te Amsterdam

medewerker

De voorkeur gaat uit naar een econoom met academische opleiding, die beschikt over een goede stijl en die reeds research- en redactionele werkzaamheden heeft verricht in het bedrijfsleven, bij een overheidsinstelling of in de journalistiek.

Vereist wordt een ruime en praktische belangstelling voor financiële en economische vraagstukken van uiteenlopende aard.

Eigenhandig geschreven sollicitaties onder opgave van referenties te richten aan Adv. Bur. de Bussy, Rokin 62, Amsterdam-C., onder nr. EO 7373.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

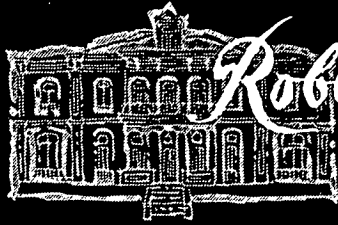
Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

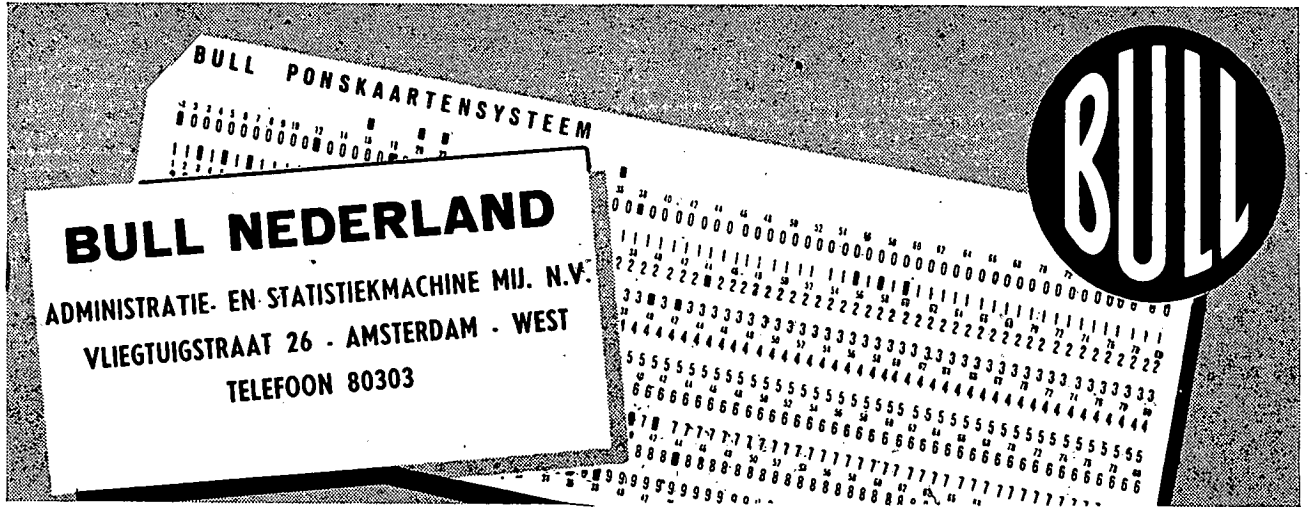
Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

Robbers en van den Hoogen..

WIJKOPERS SINDS 1842 - VELPERWEG 23 ARNHEM - TELEFOON K 8300 - 24377

BULL PONSKAARTENSISTEEM

BULL NEDERLAND
 ADMINISTRATIE- EN STATISTIEKMACHINE MIJ. N.V.
 VLIEGTUIGSTRAAT 26 - AMSTERDAM - WEST
 TELEFOON 80303

1 t/m 8 september 1957

LEIPZIGER MESSE

Mustermesse mit Angebot technischer Gebrauchsgüter

Gratis Visum

TOEGANGSKAARTEN en NADERE INLICHTINGEN worden verstrekt door:

NEDERLANDSE KAMER VAN KOOPHANDEL VOOR DUITSLAND,

Jan van Nasseustraaf 3 · 's-Gravenhege · tel. 77 78 72

LEIPZIGER MESSEAMT · LEIPZIG CI · HAINSTRASSE 18

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80*

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

SERVICEBUREAU
VOOR MECHANISCHE
ADMINISTRATIE

SLUITER

Telefoon-
nummers
41331
en
45912

stelt omzetstatistieken, resultaten-
overzichten etc. samen voor
bedrijven, welke niet over een
eigen ponskaarten-installatie
beschikken

NIEUWE HERENGRACHT 31, AMSTERDAM-C.